

BÜTÜN İLÂN ve
REKLÂMLARINIZ

İPİN

BASIN İLÂN
KURUMU

CAĞALOĞLU - TÜRK OCAĞI CAD.

H.U.

(Basın: 1028 — 15)

224

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1962

GAZİMİHÂL
ÖZEL
SAYISI

İÇİNDEKİLER

Mahmut Ragıp Gazimihâl Özel Sayısı
Mahmut Ragıp İçin
Can Kardeşim Mahmut
Dost Gazimihâl
Son Mektuplarından Parçalar
Anılar
Mahmut Ragıp'ın Ölümlü Karşısında
Sevgili Mahmut Hakkında
Yegâne Müzikologumuzu Kaybettik
Mahmut Ragıp Gazimihâl
Gazimihâl'in Vasiyetnamesi
Mahmut Ağabeyim
Hoca'ya Alt Bazı Hâtıralar
Mahmut Ragıp'ın Arkasından
Hocam Mahmut Ragıp
Hoca ve Gazimihâl Dershanesi
Mevlâ Rahmet Eyleye (Şiir)
Bir Kayıp (Fıkra)

İhsan HİNÇER
Ahmet Kutsal TECER
A. Adnan SAYGUN
Cahit ÖZTELLİ
Şerif BAYKURT
Fikret ÇİÇEKOĞLU
Yusuf Z. DEMİRCİOĞLU
Halil Bedi YÖNETKEN
Prof. Dr. Bülent TARCAN
Mesut CEMİL
M. R. G.
Doğ. Nurettin Ş. KÖSEMHÂL
Rıza YETİŞEN
Ord. Prof. FİNDİKOĞLU Z. Fahri
Sadı Yaver ATAMAN
Veysel ARSEVEN
Şemsi YASTIMAN
T. F. A.

SAYI: 152

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

225

SÖT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK. ZAFİYET
KLOROZ. İŞTAHSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

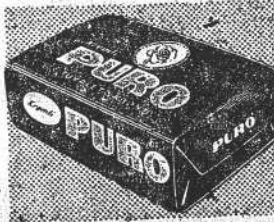
MALT
Hulâsası

(Basın: 7728 — 9)

cildi temizler... bester...
korur... çiçek gibi taze
ve kadife gibi yu-
muşak yapar... cazibe
ve güzelliğinizi artırır.

**BOL KÖPÜKLÜ
NEFİS KOKULU**

100 DE 100 SAFTIR

(Faal: 695 — 11)

Terkibinde krem has-
saları bulunan PURO
TUVALET SABUNU

GRİPİN

ve NEZLEYE karşı

GRİPİN

Kullanınız

FAHRLİK
ANİ TESİR
BAŞARILI
NETİCE

Aldığınız müstahzarın ha-
kiki Gripin olduğunu anla-
mak için GRİPİN markasına
bilhassa dikkat ediniz.

GRİPİN

günde 3 adet alınabilir

(Faal: 694 — 10)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 152

MART 1962

YIL: 13 — CİLT: 7

MAHMUT RAGİP GAZİMİHÂL SAYISI

Yazan: İhsan HİNÇER

Dergimizin bu sayısını, değerli, büyük
müzikolog ve folklorist Gazimihâl'e tahsis
ediyoruz.

Folklor konularında ilk alâkalarımla bir-
likte Mahmut Ragip Gazimihâl'i tanımak fir-
satını budum. Ömrünün son anına kadar onu
ne unutmak, ne de ihmâl mümkün oldu.

O, halk musıkisiyle ilgisini ölünceye ka-
dar kesmedi. Halk oyunları alanındaki araş-
tırmalarını sonuna kadar devam ettirdi. Halk
oyun ve türkülerine ait isim ve terimleri derin-
lemesine inceliyerek menşelerine gitmeyi biran
ihmâl etmedi. Folklor unsurlarıyla bu derece cid-
di uğraşan, eserler ve makaleler bırakan ikin-
ci bir ilim adamımız yoktur dersek, ne haksız
lık yapmış, ne de Hoca'nın çalışmalarını ol-
duğundan fazla göstermiş oluruz.

Kendisinden ilk defa 1944'de Folklor Pos-
tası dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yap-
tığım zaman yazı istemiştım. Sevinmiş ve der-
hal her sayı için bir yazı vaadinde bulunmuş-
tu. 1945 yazında onu Florya'ya götürmüş, İs-
tanbul'da meyve satıcılığı yapan Bozkırlı hem-
şehrilerimizin kaşık oyunlarını göstermistik.
Figür ve müzik zenkinliklerine hayran olmuş,
Kaşık oyunları hakkında bir de yazı yazmıştı.

Türk Folklor Araştırmaları'nı yayınlamı-
ya başladığım 1949'dan itibaren de hemen he-
men yalnız dergimizde yazıyordu. Beni daima
teşvik eder, dergide çıkan çeşitli yazılar kar-
sısında hayran kalır, gerek memleketimiz ve
gerekse Garp için bu bilgiler, derlemeler birer
hazinedir derdi.

Eskiden birkaç gecede bir küçük şişe rakı
çerken, son üç yılda ölçülü taşımış, günde

700 santilitrelik bir şişeyi bitirir olmuştı. Bu
hâl bizi, yakınlarını üzüyordu,

Küçükken yanlarına aldıkları evin kızı
Nevzat hanım, gerek Mahmut Ragip'in, ge-
rekse onun hasta olan küçük kardeşi Ragip'in
hizmetinde o derece canla başla yardımcı idi
ki, Mahmut Ragip onu nihayet bir yıl evvel
evlât edinmiş nüfus kaydına geçirtmişti.

Son yıllarda Konservatuvar'da ve evindeki
odasından çıkmadığı için hüzünlü idi. Halk mu-
sıkisini de ancak radyodan dinliyebiliyordu.
Halk oyunlarını ise artık takip edemiyordu.
Bir defasında Şemsi Yastıman'ı, bir defa
sında da Adnan Türközü'nü evine götürmüş-
tüm. Âşık edebiyatının ve saz şairlerinin eser-
lerinden örnekler çaldı, söyledi, okudular, Ga-
zimihâl sürur ve hazzdan coşmuş, kendinden
geçmiş, göz yaşlarını tutamamıştı. Yastıman
da, Türközü de sahne ve radyoda okudukları
türkülerini değil, âşık edebiyatının ve duyulma-
mış halk musıkisinin en karakteristik örnek-
lerini veriyorlardı. İkisi de imtihan heyecanı
içinde iyi not almışlardı. Dolayısıyla çalışma-
larını daha ciddi yola yöneltmiş oluyorlardı.

Ölümünden beş altı ay evvel bunu hisset-
miş veya istemiye başlamıştı, Bana son defa
hazırladığı, halen dergimizde her ay yayın-
ladığımız 18 adet yazıyı vermiş, belki de bun-
lar bitmeden ben söneceğim, demişti.

Yalnızlık, odasına kapanmak mecburiyeti
onu bitirmişti, Nihayet 13,12,1961 günü ebedi
yeni sönüldü. (*)

(*) Gazimihâl'in biyografisi için bakınız :
T. Folklor A, Cilt 5, sayı 100, Kendi kalemle:
Aynı dergi, aynı cilt, sayı 111, 112 ve 113.

MAHMUT RAGİP İÇİN

Yazan: A. Kutsi TECER

1925 in Eylül günlerinden biri. Galata rıh tımından Loyd Triestino kumpanyasının bir vapuru kalkıyor: Tadıla. Biraz sonra güverte de iki genç adam yanyana geliyor. İkisinin de iskelede kalan akrabaları, dostları var. O zaman kadar birbirlerini yalnız imzalarından tanıyan bu iki gencin biri Mahmut Ragıp (Ga zimihâl). Öbürünü söylemeye hacet var mı ? O da ben. İkimizin de geleceğe dair bir çok emellerimiz var, Fakat Mahmut Ragıp ben den daha bilgili, daha tecrübeli, O daha önce Almanya'da da bulunmuş. Kemana çalışmış, Şimdi de Paris'te Scola Cantorum'da müzik öğrenimine devam edecek. Almanya'da iken galiba bir ara Paris'e de uğramış. Herhalde bu seyahatte bana kılavuz olmak için gösterdiği samimi arkadaşlığı minnetle karşıladım, Paris'e varışımızı, orada birlikte geçirdiği miz ilk haftaların izlenimlerini nasıl unutu rum ? Bir ara birbirimizi kaybettik. Bir kaç yıl sonra, 1928 de, Halkbilgisi Derneği'nin kardığı Halkbilgisi Mecmuası'nda ikimizin de imzalarımız var. İkimiz de, ayrı ayrı yollar dan geçerek nihayet bir kültür dâvamız olan Halkbilgisi alanında yine buluşmuş oluyor duk. O müzik yönünden, ben halk edebiyatı yönünden Folklorla ilgilieniyorduk.

Mahmut Ragıp Paris'ten bir Folklorcu olarak dönmüştü. Nitekim 1927 den itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde halk türkülerine, halk oyunlarına dair yazıları çıkmaya başlar. Bu tarihlerde merkezi Ankara'da bulunan Halkbilgisi Derneğinin kurulmasıyla ilgili, İstanbul ve Ankara'daki çalışmalara o da canla başla katılıyordu. Esasen müzik folkloru alanında İstanbul Konservatuvarında daha önceden çalışmalar başlamıştı. Bilhassa 1926 da Yusuf Ziya Demircioğlu'nun müdürlüğe gelmesiyle müzik derleme seyahatleri de yapılma ya başlar. Mahmut Ragıp bu çalışmaları ya kından izliyor, destekliyor ve ilk üç seyahate ait sonuçları kitap halinde tesbit etmekten de geri kalmıyordu: Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz. Bu kitap 1928 tarihini taşır ve müellif adının üzerinde de "Paris Scola Cantorum'undan" diye bir kayıt da vardır. Konservatuvarın 1929 da tertiplenen dördüncü derleme seyahatine o da katılır ve aynı

yılın tarihini taşıyan bir kitabı da bu seyahatin verimlerini tesbit etmektedir: Şarkî Ana. dolu Türkü ve Oyunları.

O senelerde İstanbul Konservatuvarında gerçekten çok canlı bir folklor hareketi görü lüyordu. Halk türkülleri notayla ve o zaman için ileri bir teknik olan Fonokrafia tesbit e diliyor, derlenen türküler Konservatuvar yayı mı olarak cilt cilt bastırılıyordu. Türkiye'de bu ilk müzik folkloru çalışmaları sonradan Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından daha ileriye götürülmüş, 1936 yılında bu müesseseye bağlı olarak kurulan Folklor Arşivi yirmi yıl devam eden bir çalışmayla bütün Türkiye'yi içine alan geniş bir müzik derlemesi yap mıştır. Ne yazık ki bunlar henüz tasnif edil memiş ve yayımlanmamıştır. Bununla beraber memleketimizde müzik folkloru üzerindeki çalışmaları, bir bakıma, halkbilgisinin diğer kol larındaki çalışmalara nisbetle daha verimli olmuştur. Bunda, şüphesiz, Mahmut Ragıp'ın da payı büyüktür.

Müzik folkloru ile Paris'ten döner dönmez ilgilenmeye başlayan Mahmut Ragıp, halk türkülleriyle beraber halk oyunlarına da aynı ehemmiyeti veriyordu. Her iki konudaki folklor çalışmalarını gittide geliştirdiği tarihi incelemelerle destekliyordu. Ölümünden az ev vel halk oyunlarına ait tamamladığı bir kitap basılmadan kaldı. "İlahî" hakkındaki kitabı ayrı tutulursa, onun bu konulardaki yazıları nın bir çoğu dağınık makaleler halinde kal mıştır. Kitapları da ekseriya makalelerin bir birine katılmasından meydana getirildiği için onlar da biraz dağınıkadır. Buna rağmen o nun bütün yazıları bu konularda çalışacaklar için değerli bir kılavuzdur. İlgililer tarafından kitap ve makalelerinin tam bir bibliyografya sının meydana getirilmesi iyi olur.

Mahmut Ragıp daha ilk kitabının adı ile bütün hayatı boyunca devam eden çalışmaları nın programını vermiştir: Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz. Dergilerde çıkan bir çok yazılardan başka bilhassa bu kitabında Batı müziğinde millî ekollere ait bilgiler ve görüşlerini toplamış. Türk müziğinin geleceğini de bunlara benzeterek halk müziği ritimlerin den ve melodilerinden renk ve ilham alan

CAN KARDEŞİM MAHMUT

Yazan: A. Adnan SAYGUN

Ben İzmir'de, o İstanbul'da. O benden habersiz, ben onun mecmualara, gazetelere yazdığı yazıları bekler dururum. Sonra, galiba o, tuz beş yıl kadar oluyor, İstanbul'da bir dostun evinde tanışmıştık. Günler geldi, günler geçti, Paris'e gitti, Paris'e gittim, O talebe, ben talebe, Bir otelde otururuz. Derslerimize gitmediğimiz zamanlar benim odamda yazar, çizer, okuruz. Para az, lokantaya ayda bir mi gidilir nedir, Çayımızı kaynatır, ekmeğimizi, keçi peynirimizi yeriz, Çalışmaktan yorulduğu muz bir ara kim bilir hangi değer değmez ko nu üzerinde tartışmaya gireriz. Yan odadan duvar vurulur, gecenin ikisi mi olmuş, üçü mü. Böylece aylarımız geçmişti, "Türk Metinle rinde Org Tavsifleri" hakkındaki tebliğini o sı ralarda Fransız Müzikoloji Cemiyetinde yap mıştı, Bir gün pek neşeli geldi, Tebliğini cemiyetin dergisinde basmışlar, Yazısını okur, bırakır, gene okur, gene okuruz. Bu, onun ba tı bilim dünyasıyla ilk ciddi teması idi.

Sonra döndüydü memleket. Para yoktu yaşayacak, neylesin, Zaman geçti ben de döndüm: O İstanbul'da, ben Ankara'da.

Askerlik beni İstanbul'a götürdü, buluş tuk. O sıralarda Opera cemiyeti kurmuştu, "gel beraber çalışalım" dedi, "Alay Köşkü"nde uzun aylar çalıştık, konserler verdik, hayâllemizi de oraya göçürdük.

Türkülerimiz en başta gelen konumuz l genç kompozitörlerin eserlerini savunmuştu. Alaturka müzik, onun için, sırf tarihi bir değ er ifade ediyor, millî müzik için kaynak o larak halk türküllerini benimsiyordu. Bilhas sa oyun havaları senfonik Türk müziğinin gelişmesi için başlıca kaynak olacaktı, Mahmut Ragıp'ın istedikleri bugün kısaca gerçekleşmiş sayılabilir. Ama daha pek çok yol almaya ihtiyacımız var. Birgün dünya müzik litera türü içinde Türk millî müziği özel yerini aldığı zaman bu ülkeliyi aşlamak için bütün bir ömür didinen Mahmut Ragıp'ın öğütmeğe değer çalışmaları saygıyla anılacaktır.

14 Aralık 1961 perşembe günü ikindi namazı sırasında Eyüp Camiinin avlusunda seçkin bir topluluk birikmişti. İçlerinde müzisyenler, folklorcular, sanat ve edebiyat dünyamızın tanınmış simaları bulunuyordu. Mahmut Ragıp ta oradaydı ve bir yeşil örtünün altında, sessiz, ebedî uykusuna dalmıştı.

Mahmut Ragıp A. Adnan Saygun'la (1935)

di. Konuşur, tartışırız, türkülerimizin pentatonik yapıları üzerinde bir çok bakımdan birleşiriz, bize gülerler, "İhtidallığe mi dönüyor sunuz?" diye gülerler, biz de Bilim denen şeyin böyle anlaşılmasına gülerdik.

Sonraları konularımız gelişti, genişledi: terimler, sazlar, Müzikoloji'nin içine giren bin bir konu, ... ve yirmi dokuz yıl hep böyle, bıkmadan, usanmadan.

Kitaplarından basabildiklerini bir bir, yıl madan çıkardı. Parasını kurtaramaz, sıkıntıya girer, gene uğraşır, didirir, bir ikinciyi, bir üçüncüyü hazırlar. En son, Ses ve Tel Birliği İkiliği adlı eserini basmıştı. Sazlarımıza âid da ha üç kitabını basacaktı, Bir de, yıllar boyunca emek, geceler ve gündüzler boyunca göz nuru harcaıyp da ortaya koyduğu dev eser: Yurt Oyunları Kataloğu. Nasıl edelim de bunu bas tırmanın bir yolunu bulalım diye düşünür durduk.

Geçen Mayıs ayı sonlarında idi. Gayri öleceği kendine mâlum mu olmuştu neydi. İkiliğin ardından gelecek ilk kitapla bu Yurt Oyunları Kataloğunu bana verdi: "Al bunları evi ne götür, sana emanetim olsun, sen uğraş, sen bastır" dedi. "Sende dursa ne olur, dedim, sırası gelince isteriz", "Yok, hayır, dedi, al gö.

Gaziminâl, Ankara'da görev aldığı ilk yıllarda talebeleriyle

tür hepsini, Allah emaneti, sende dursun". Ve aldım hepsini, evime götürdüm, içim bir tuhaf oldu, ama kara şeyler sezmeğe gönlüm var-
madı.

Ölümünden bir ay önce Şehzadebaşı'ndaki evine gittim. İki saat dertleştik, Nedendir bil-
mem, durmadan ağlıyды, Sonra güç halle ye-
rinden kalktı, iç odadan, çalışma odasından
gazeteye sarılı bir şey getirdi: "bunu da al gö-
tür, dedi, halk sazlarını üzerindeki kitapla-
rın sonuncusudur, cemiyet bastırsın". Ben de
dedim ki: "yaz bir istida da bana gönder, ola-
ki Oyun'ar Kataloğu'nu Bakanlık yoluyla bas-
tırmak için bir imkân bulayım". Ankara'da
mektubu geldi, istidasi da içinde, Ben istidayı
nereden yürütebilirim diye düşünme durayım,
meğer bu pullu istida, verileceği makam belir-
tilmeden yazılmış olan bu pullu, imzalı istida
onun vasiyeti imiş, Türk milletine, Türk ilim
âlemine,, Ölüm haberi gelince, ne diyeyim, dal-
dım mı, düşündüm mü,, El yazılarını sayfa say-
fa çevirdim, Sanki her biri otuzbeş yılın bir
günü,, Ve Hoca sessiz sedasız çekildi gitti. Bir
ilim adamının göçmesi bir adamın ötekini bi-
çaklaması kadar da önemli değilmiş.

Mahmud, kadrin bugün bilinmese de yarın
bilinir. Sen ilme yalnız kafanla değil gönlüne
de girmiştin, Çünkü konuların, senin de bir
parçası bulunduğun bir toprağın, bu toprak in-
sanının acılarını, dertlerini dile getiren türkü

lerdi, sazlardı. Sen bu türkileri söyleye söyli-
ye geçtin gittin, benim canım kardeşim,

Mahmud Hoca 1952 de pek
sevdiği piposile

Onu, çok eskiden yazılarından tanımış-
tım, Sonra, ortak dostumuz İhsan Hınçer bir
gün beni aldı onun evine götürdü, Yazdı, Ha-
va çok sıcaktı, Saraçhanebaşında dar sokak-
lardan geçerek, eski İstanbul'u yaşatan bir
mahalledeki evinin kapısını çaldık, Tam eski
bir İstanbul evi, döşemesi eski Türk zevki ü-
zerine," Her yanı kitap dolu küçük çalışma
odasında oturuyordu, Kendisine özgü o tatlı
gülüşü ile bizi karşıladı,

O da beni yazılarımdan tanıdığı için az
zamanda kırk yıllık dost gibi olduk, Hınçer,
bir aralık "Hoca, evlendirelim artık seni" de-
yince, şişman göbeğini hoplatarak güldü, son-
ra ciddileşti, gözleri bir noktaya takıldı kal-
dı, Kısa bir sessizlik oldu, İçini çekerek:

"Çok geç kaldım artık, çalışmalar ara-
sında evlenmeyi unuttum" dedi, Acaba, üs-
tadın hayatında aşk yok muydu? Hiç san-
mam, Onun çocuk kadar saf kalbi, bir genç
kadın kadar içli ruhu muhakkak sevmiştir,
Fakat, kim bilir neden evlenmemiştii,, Sonra,
ki görüşmelerimizden anladığıma göre, yal-
nızlık kalbinde sessiz bir yara idi,,

Ankara'ya geldiğimde sık sık ziyaretine
giderdim, Ders verdiği Konservatuvarda kıl-
çuk bir odada kalıyordu, Bu ziyaretlerden son-
suz memnun olurdu, Basılacak kitaplarından
söz açardı, yine çalışmalarını anlatırdı, Çok
nazık idi, son derecede samimi ve saygılı idi,
O hasta halinde bile iki adımlık oda kapısına
kadar yolcu etmeye kalkardı, Tam bir İstan-
bul Efend'si idi, Hiçbir meslekdaşını yermez,
kıskanmaz, her düşünceye saygı duyardı, Her
kesi severdi, hele İhsan Hınçer'e sonsuz bir
sevgisi vardı, Onun insanlığı ve Türk Folk-
loruna yaptığı hizmeti gerçekten takdir eder-
di, Ben de kısa zamanda bir ağabey gibi sev-
miştim kendisini,

Aylarca o dar, o karanlık odasında otu-
rur, hasta yatar, fakat bir gün bile şikâyet
etmezdi, hayatından memnundu. Ne saf bir
kalbi vardı, ne babacan bir dosttu, Öğrencile-
ri de çok severlerdi hocalarını,, O da öğren-
cilerine bir baba şefkati ile davranırdı,

Onu yaralayan bir bir husus vardı: Kö-
semihal oğullarının dönme toması iddiası,, Bu
iddianın doğru olmadığını, gerçek belgelerine

dayanarak ispat etmişti kendisi. Evet, so-
yu hristiyanı, fakat Türk idiler. Bizans
Devleti devrinde çalışan binlerce hristiyan
Türk vardı. İşte, dedeleri bunlardan biri idi,
Osmanlı Devleti kurulunca hem müslüman
olmuş hem de Osman Oğulları hizmetine gir-
mişti, Çok büyük yararlıklar da göstermiş-
lerdi. O soydan olmakla iftihar ederdi, Ya-
zıları milliyetçi yanını bütün açıklığı ile is-
bata yeter de artar bile. Onun kadar, hem
de hiç işlenmemiş konularda, Türk kültü-
rüne hizmet eden bilim adamı azdır, Mü-
zik folklorumuz hakkındaki araştırmaları
yabancı diyarlarda da yankı bulmuştur,

Birgün rüyasında büyük dedesini gör-
müş, uyanınca bir resmini çizmiş, yazdığı
yazı ile birlikte yayınlamıştı (Türk Folk-
lor Araştırmaları sayı 113, 1958), Daha
sonra öğrencilerinden biri, resmi yağlı bo-
ya bir tablo yapmıştı, Bu tablo üstadın o-
dasında başının üstünde asılı dururdu.

Geçen yaz yine Hınçer'le İstanbul'daki
evinde ziyaret ettik, Son eseri "Musiki Söz-
lüğü" yeni çıkmıştı. Bana: "Ankara'ya ge-
lince imzalayarak vereceğim" demişti, Ne
yazık ki Ankara'ya gelemedi Eylül sırtla-
rındaki ebedi istirahatata çekildi. Onun git-
mesiyle Türk folklor âlemi öksüz kaldı.

Emin ol usta, senin aramızdan git-
menle bilim dünyası çok şey kaybetti, Ye-
rin kolay kolay dolmayacak, Sen ölmezler
arasına girdin. Seni Türk ve dünya folkloru
unutamıyacak, Hele bizim gibi dostların
daima kalblerinde yaşatacak ve anacaktır.
Nur içinde yat...

Gaziminâl 1947 de A. Vardarlı ile

Değerli ve Eşsiz Hoca'nım :

SON MEKTUPLARINDAN PARÇALAR

Yazan: Şerif BAYKURT

Mahmut Hoca çok sevdiği Konservatuvar talebeleriyle Devlet Konservatuvarı bahçesinde (1948)

İstanbul'da bulunduğu sıralarda rahmetli Mahmut Ragıp Gazimihâl hocamızı daha sık ziyaret etmek imkânını bulurdum, Tatlı ve doyurucu sohbetlerinden çok faydalanırdık. Bu konuşmalarımız arasında bazı sorunlarımızı da çözmüş olurdu.

Denilebilir ki Mahmut Ragıp Gazimihâl'in ömrü kitaplar arasında geçirdi. Ne zaman evine gitsek onu masası başında okur veya yazarken bulurduk. Şehzadebağdaki evinin üst katı büyük bir kitaplıktan farksızdı.

Ulusal kültür aşığı, alçak gönüllü ve insan adamı, Konuşma ve buluşma imkânlarımız azalınca mektuplaşırdık.

Kişiliğindeki devamlı çalışma, alçak gönüllülük, sonsuz kültür sevgisi gibi üstün niteliklerini belirtmeye yardımcı olur kanısıyla aziz hatırasına saygı olarak son mektuplarından bazı kısımları sunuyorum:

13 Ekim 1959 Ankara

Bu yılın yolculukları bana biraz uzun ve yorucu geldi. Seneye galiba tekalit olup evde çalışacağım. Yaş 59, kıdem 32, maaş 80, musiki kıdemi 56, kitap sayısı 16, nakaleler tutarı 3000 den fazla. Yüzlerce de talebe, bu kadarı yeter. Darısı sizlerin başına. Ben olamam senin gibi, sen olursun benim gibi.

Gazimihâl 1951 de Türk Folklor (Halk bilgisi) Derneğinin düzenlediği bir toplantıda

3 Aralık 1959 Ankara

Mektubunuza cevap vermekte geciktim, Bazan fırsat bulduğum oluyor, yazmak istiyorum. Fakat yorgunluğun birikintisi engel oluyor.

Şubat'ta İstanbul'a geleceğimin, Onbeş gün için o koca yolda gidip gelmeye artık takat müsaade değil.

Ozan Kopuzu hakkında yazdığım kitabı teslim ettim. İnşallah bu yıl basılır. Oyunlar hakkındaki kitap henüz eldedir, Bakalım ne zaman çıkar?

3 Şubat 1960 İstanbul

..... Çok halsizim; Geçen ayın haftalarını hastahane de geçirip taburcu oldum. Üç ay iznli İstanbul'daki evime istirahat'e geldim. Allaha şükür iyiceyim. Fakat mektubumu kısa kesmek zorundayım. Beklerim, Sevgilerimle,

6 Nisan 1961 Ankara

Ağır bir iş olan Konservatuvarın 25 inci yıldönümü kitabını 6 Mayıs için hazırlarken sizden ve Hınçer'den aynı posta iki mektup getirdi. Sevindim. Her işi bırakıp cevaplara oturdum, sağ olun. Bir konuya aşık oluş bir cezbeye hâlidir, ne mutlu size ki çalışıyorsunuz. Ben bu yüzden kazanmadım. Fakat haz ve huzur içinde ömür sürdüm.

O ve Anna Magdalena Bach'm Hatıraları :

ANILAR

Yazan: Fikri ÇİÇEKOĞLU

Yıl 1933. Ankarada Musiki Muallim Mektebinde müzik öğretmenliği sınavını kazandı. Güm gün. Eski dost Adnan Saygun o akşam İst. tanbula gitmişti. Yeni tanıştığım Mahmut Ragıp'la (Gazimihâl) başbaşa bir lokantadayız: bira içiyor, serinlemeye çalışıyoruz.

Öğretmenlik sınavına İzmir'den gelmiş bir genç vardı. Kazanamadı. Vücut yapısı da öğretmenliğe elverişli değildi. Kısacık bir boy. kocaman bir baş, son derece miyop gözler. Piyano çalıyordu. Masa başı sohbetinde söz dönüp dolaşıp bu gencin piyano sınavına geldi. Alkolle gerilen sinirleri Mahmut Ragıp'la hep bu konu üzerinde durmaya zorluyordu. Heyecanlı bir dille anlatmaya başlamıştı: "Bize ne çalacaksınız?" diye sorduk. Beethoven'un bir sonatını hazırlamış. Hepimizi, kıpır kıpır gözlerinin ardından buğulu bakışlarla süzdü. Tabureyi aldı. Ama koyacak yeri iyi ayarlamadı. Ellerini tuşlara uzattı. Bir akor bastı. Akor bir oktav tizdi. Altüst bir durum da hemen yerinden fırladı. Özür diledi. Tabureye yapıştı. Yerini değiştirdi. Ve böyle bir başağaçtan sonra sonat tabii yürümedi." Mahmut Ragıp, kendisinin de hazır bulunduğu sınavda geçen bu olayı anlatırken çok duygulanmıştı. Gözlerinden iri iri damlalar döktü.

Anna Magdalena Bach'in Hatıralarını türkçeye çevirmiştim (*); kimi bölümlerini dostum Mahmut Ragıp'a okuyordum; yararlandım ve daima saygı duyduğum görüşünü soruyordum. J. S. Bach'da öğrenci sevgisinin ne kadar köklü olduğunu açıklayan bir bölüm vardı; onu pek beğenmiş ve sevmişti. İki kere üst üste okutmuştu Anna Magdalena'nın şu anlattıklarını:

"Paolo Cavatini adlı bir İtalyan bir süre kocamdan ders almıştı. İlk zamanlar onu garip ve can sıkıcı bulmuştum. Kanlı canlı Alman çocuklarımızın yanında sessiz, bencil ve kısıp görünümlü. Bununla beraber Sebastian onu olağanüstü istidatlı bulmuştu; Paolo da hocasına derin bir ihtirasla gönülden bağlanmakta gecikmedi. Ondan uzaktayken mutlu değildi sanki. Ve hüznü iri siyah gözleriyle onu izler dururdu. Arkadaşlarını çok kısıp ve bunun acısını çeken Paolo, Allahın

Gazimihâl'in çocukluğu Ablası Mediha ile (1904)

gönderdiği Sebastian gibi bir dehâyı, onların (kaba Sakson ruhları) takdir etmekten âcizdir, der; bunu korkmadan ulu orta söylerdi. Eğer herhangi bir sebeple hocası çalışmasından memnun kalmazsa kendini yerden yere atar ve dayak yemiş bir çocuk gibi ağlardı. Hepimiz şaşır kalmıştık. Bense; bu heyecanlı, ihtirâşlı ve kendisini kontrol edemiyen yarıktan biraz ürkiyordum. Fakat Sebastian onu bizlerden daha iyi anlıyor gibiydi; ona karşı çok sabırlıydı. (Friedemann dilediği oğdan nefret ederdi.) Paolo çok garip şeyler söyler ve yapardı. Bir gün koşarak odaya girdi; her günden daha çılgın bir haldeydi; kendisini yere attı; boylu boyunca hâlîye uzandı ve anormal meczup bakışlarla bana bakmaya başladı; ben dikiş sepetimin yanına oturmuştum (Burda oturmuş, dikiş dikiyorsun da kocanın, gökteki meleklerin baş eğmiye mecbur olacakları bir musiki bestelediğinden haber'n bile yok, değil mi?! diye haykırdı. Ama hangi kadın onu anlıyabilir? Onun esvaplarını yama; yemeğini pişir; ona yapabileceğin en iyi şey bundan başkası değil!) Biraz gücümüştim: bununla beraber çok kırgın değildim; çünkü çocuğun aklını oynattığı besbelliydi.

(Paolo, dedim; hocanın karısıyla böyle konuşman doğru değil. Sandığından çok onu seviyor ve anlıyorum.) O anda gözümde sanki birdenbire küçülüyormuş gibi göründü; acınacak bir haldeydi. (Beni başışla, diye yalvarmaya başladı; ne söylediğimi bilmiyorum, Bu musiki beni çileden çıkarıyor; onu o kadar seviyorum ki bu sevgi bana ıstırap veriyor.) Bu sözleri duyunca içimde bir şey uyandı; eğildim, kıvrır kıvrır saçlarını öptüm. Ve (bunun ne olduğunu biliyorum, Paolo) diye mırıldanmaya başladım. O günden sonra onunla dost olduk, Ama uzun zaman aramızda kalamadı. O kış soğuk aldı, hastalandı ve öldü. Onun bu dünya için yaratılmış olmadığını düşünmekten kendimizi alamadık. Çok heyecanlı, çok ihtirashıydı; çabuk kızardı; çok denge sizdi. Bununla beraber hastalığının son günlerinde çok yumuşak huylu ve hatta sabırlıydı. Ölümlü Sebastian'a çok koymuştu. Her işi bırakır, bu gencin başucunda saatlerce bek-

1934 te çektiği bir resmi

lerdi; can çekiken Paolo'nun hummalı eli elini bırakınca, dizlerindeki partisyona bir şeyler yazmaya çalışırdı. Bir gün ona bir fincan sıcak süt götürmek için odasına girmiştim; yüzünde tatlı bir gülümsemeyle bana: (Hiç bir zaman böyle mutlu olmadım) demişti. Sebastian'ın eli onun zayıf ve kupkuru eli içindeydi; bundan garip bir memnuniyet duyuyorduk; o vakte kadar yüzünde böyle bir ifade görmemiştim."

Bunca verimli günlerini geçirdiği masasının başında Mahmut Ragıp, ağzında piposuyla bütün bu okuduklarını su içi gibi dinlerdi. Bitirdikten sonra yüzüne baktım, Gözleri bu şulanmıştı; boşanmıştı hazırı.

Ömrünün son aylarındaydı. Tatil için geldiği Bozdoğan Kemerindeki evinden artık ayrılmıyordu. "Emeklilik yaşı geldi, çatı" diyordu. Yazmak istediği ve yıllardır dokümanlarını biriktirdiği bir eser vardı: Tanzimattan günümüze kadar Türk Musikisi. "Kendime gelir gelmez, diyordu, ilk isim şu yıllanmış dosyaları açmak olacak." On beş yıla yakın bir zamandır hazırladığı bir kitap daha vardı: İzmirde Musiki. Bunun ayrı bir dosyası bir kenarda duruyordu. Gene bir gün haftalık ziyaretimin sonunda evin emektar kızına seslendirdi. Bitişik çalışma odasında kendi eliyle hazırladığı paketi, uzandığı kanapenin yanına getirmesini rica etti. (O emretmez, daima rica ederdi.) Sicimle bir kere daha bağlamasını ve ağır olduğu için ona göre pakete düzen vermesini öğütledi. Sonra döndü bana: "Bu, İzmirin Kitabı, dedi, İçinde düzgün notlar da var. Bir çok belgeler, fotoğraflar, emanet yazılar v. s. Bu kitabı sen tamamlayacaksın, Sahipleri ve adresleri yazılı olan ve emanet alınmış olan fotoğraf ve yazıları işin bittikten sonra yerlerine gönderirsin. Kitap basılırsa ön yazıda rahmetli dostun Mahmut'un da adını anarsın." Onun bu sözlerine gücendim. Gücenciliğimi de "böyle konuşursan bir daha gelmem" diye belirttim. O başını salladı ve "Sen benim dediğime bak" diye bir kaç kere tekrarladı. Ölmü önceden kestiren, onu soğukkanlılık ve tevekkülle karşılayan insandı o..

(*) Anna Magdalena Bach'ın Hatıraları: Çeviren: Fikri Çiçekoğlu, Ses ve Tel Birliği yayınları: 1958.

MAHMUT RAGIBIN ÖLÜMÜ KARŞISINDA

Yazan: Yusuf Ziya DEMİRCİOĞLU

yordu.

Bu eserin neşrinden sonra artık Mahmut Ragıp, Konservatuvarın folklor kısmındaki çalışmalarına fiilen maledilmiş ve şark vilâyetlerine yapılacak dördüncü ana dolu halk türküsü ve oyunları tetkik heyetine iştirak yolları açılmıştı.

15 Ağustos 1929'da İzmir vapuruyla İstanbul'dan ayrıldığımız zaman artık Mahmut Ragıp bey büyük heyetin bir numarası gibidir. Bu yolculuk onda o kadar sevinç ve heyecan uyandırmıştı ki bilmem hakikat mi, hayal mi, diye kendi kendine söylüyor. Çünkü yıllardanberi uğrunda uğraştığı fikir ve kalem yürüttüğü ülkü tamamen tahakkuk etmiş ve kendisi de bunun icracıları arasına girmişti. Aynı zamanda bu seyahat diğer evvelki üç seyahata nazaran daha zengin, daha kuvvetli, madde ve malzeme bakımından diğer yıllara nazaran çok farklı idi. Halk türküsü ve oyunlarını kendi dekorları içinde çalan ve okuyanların âletlerini, tavırlarını toplu bir halde tesbit etmek için film operatörü bulunuyordu. Bundan başka folklorun diğer sahalarında mukayeseli tetkikler yapmak için Üniversite Türkiyat Enstitüsünden Abdülkadir bey de heyet arasına girmişti.

Sakin bir havada İstanbul'dan ayrılırken Mahmut Ragıp bey intibalarını şöyle anlatır: "Temiz ve büyük bir vapur, çarşaf gibi düz bir deniz, hep neşeliyiz. Vapur ilerledikçe yeşillik artıyor, sırtlar yükseliyor. Bulutların geçtiği tepeler gittikçe artıyor, büyüyor.."

Zonguldak, Sinop, Ordu, Giresun tetkiklerinden sonra 19 ağustos akşamı Trabzon'dayız. Bu geçilen yerlere ait ihtisatını Mahmut Ragıp bey şöyle anlatıyor: "Giresun'un, Ordu'nun, Sinop'un tabii güzelliklerinin hafızamıza naksettiği hatıralar ebediyen silinmeyecek. Hele Sinop'un Boyabat'ı ile Gerze havalisi folklor bakımından çok alaka çekicidir.

19 Ağustos akşamı Trabzon'dayız. Mahmut Ragıp buradaki intibaları da şöyledir: "İlk tesadüf ettiğimiz sazıcı Vehbi dayı çok zengin bir folklor hazinesi. Artık türkükleri fonografa ve filme almağa başladık. Trabzon valisi çok iyi ve anlayışlı bir zat, birinci tetkik seyahatinde Sivasda vali iken bizim müdür beyle tanışmışlar, dost olmuşlar, bu vaziyet bizim işimize çok

Her fâni gibi Mahmut Ragıp da öldü. Bu ölüm daha Mehmet Halid'in acısını unutturmayanlar ve bıraktığı boşluğu düşünenler için iki katlı bir matem oldu. Ölenlerin yerleri doldurulabilse sağlıklarında yaptıkları feragat ve fedakârlıklar tamamiyle takdir edilse geride kalanlar için teselli olurdu. Mahmut Ragıp gibi ömrünün yarısından fazla bir zamanını folklor çalışmalarıyla tüketen ve gelecek nesillere bol bol madde ve mahsul bırakan bir değerli varlığın ziyat karşısında ne kadar yas tutulsa yeridir.

Kadirşinas T, Folklor Araştırmaları mecmuasının Mahmut Ragıp Kösemihal için çıkaracağı sayı için yazı yazmam hakkında mektubu aldığım zaman üzerine uzun yıllar yığılmış olan hatıralarımı yoklamağa başladım. Şu anda Şehzadebaşındaki eski konservatuvar binasının Şehzade camii'ne bakan penceresi önünde Mahmut Ragıp'la beraberiz. Millî Mecmuada folklor araştırmalarımıza ait yazılarını bana göstermektedir. Mürdivenleri çıkarken hayli yorulmuş, terli ve telaşlı idi. Bana:

Müdürim! Müdürim! Ümit sizde. "Şimdiye kadar böyle yazıları yazarlar bu mevzuları konuşanlar çok olmuş. Harekete geçen, iş yapan kimsede çıkmamış. Ufak tefek kimildanmalar da, çalışmalar da hep İstanbul'da kalmış. Anadolu içerlerine girememiş,, dedi.

31 Temmuz 1926'da cenup vilâyetlerimize ilk tetkik seyahati başladığı vakit artık o neşriyatının tesiri ve arzularının tahakkuku karşısında fevkalâde bir sevinç ve gurur içinde idi. Durmadan sıra ile devam eden Orta ve Garbi Anadolu seyahatlerinin cereyanını ve neticelerini takip ve tesbit ediyor, bu seyahatlarla ait vesikaları topluyordu. Üçüncü seyahatinin sonunda bana: Müdürim! "Artık bir kitaplık oldu. Bunu bastıralsın, fakat benim maddi bakımdan buna gücüm yetmez. Siz bunu da yaparsınız! Ben çalışmaya hazırım,, dedi. Ben bunun Konservatuvar neşriyatı olarak bastırılabilirliğini söylediğim zaman boynuma sarıldı. Ve bu kitaptan yüz tane bana verirsiniz Avrupa'da ve memleketteki folklor meraklıları tanıdıklarıma veririm. Bu da Konservatuvar için güzel bir propaganda olur,, dedi. O da kabul edildiği vakit: "Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz" adlı eser basılmış oldu.

der ve çok üzüldü. Birgün bana gene ağlıyarak şöyle demişti: (Halil Bedi, kardeşim, Al-laha şükür Türk olarak doğdum, Türk olarak yaşadım ve çalıştım ve gene Türk olarak öleceğim) o Türklüğe bu kadar bağlı, kendini bu kadar Türk hissederek bir insandı, o adeta Muhteşem Süleyman çağının azametli, mağrur Osmanlı, Türk bir ferdi idi (Koca Osmanlı ve Türk milleti bunu küçük milletlerden alamaz, o verir) inancında idi. Kültürümüz'e ilgili çalışmalar yapan yabancı müzikologların, müzik müstegriklerinin yazdıkları şeyler için (onların hepsine inanma kardeşim, yanlış yazıyorlar, bizi gereği gibi anıyamıyorlar, biz kendi milli işlerimizi kendimiz halletmeye mecburuz) derdi. Çok haklı idi, Yabancı bir dilde çıkmış bir müzik aletleri lügatinde (Bağlama) için Arap, Kafkas tanburası, (Kaşık) için acemce tahta kastanyet denilmişti. Musikwissenschaft yayınları olarak böyle şeyler çıkmıştı ki insan bunlara kah kaha ile gülerdi, bir yabancı bundan 50 - 60 yıl önce Güney Anadolu'da halk türkülerimizden bazılarını plâga almıştı, 12 yaşında bir Ermeni çocuğuna söyletildi Türküleri başka sözüm ona 'bilginler' notaya almışlardı, ama ne nota.. Ashında 9/8 ölçüde yaratılmış olan (Mehmedim Mehmedim gel yat dizime) türküsü eksik ölçü ile 2/4 lük ölçüde istinsah edilmiş. Zevce türküsü 3/8 ölçü ile, 9/8 ölçülü (Çiğvel kızın halleri) 3/4 ile, 9/8 vurulmuş (Mecbur oldum ben bir eyle) şarkısı 4/4 ile, 5 veya 10 vurulmuş (Şebabet gitti el den) şarkısı 2/4 ile. (Yışkıldara giderken) şarkısı sol tonunda fakat mi bemolsüz olarak notaya alınmış ve sonra bu fahis hatırlı sevelerden usul ve dizilere ait sözüm ona ilmi sonuçlar çıkarılmıştı. bu ilim namına yapılmış rezaletten başka bir şey değildi. Bunları ve buna benzer şeyleri konuşur, yabancıların bizi ve kültürümüzü çok yanlış anladıklarını, kendimizi gene kendimiz tanımak ve tanıtmak zorunda bulunduğumuzu görüştük.

Mahmut çok ulus ve yurtsever bir insandı. O bir müzik Türkiyatçısı, müzikte Türkçü bir insandı. Onun esas vasıflarından biri bu idi. Diğer taraftan yayınlanan eserleri ve makaleleri, broşürleri ile uluslararası bir değer ve hürriyet kazanmıştı. Çeşitli vesilelerle Hornboster, R. Lachmann, Curt Sachs, gibi yabancı müzikologlarla tanışmıştı, onlarla muhabere ederdi. Çeşitli müzik lügat ve ansiklo-

pedilerine adı geçmişti. Memleketimizi ziyaret eden yabancı bilginler onu arar, bulur, ondan faydalanırlardı. Bunlardan birini, bir İngiliz uzmanını geçen yaz tanıştırdım, bu yabancı Türkdü, kendisiyle tanıştırdım, bu yabancı Türk halk sazları üzerinde bir etüt yapmak için memleketimize gelmişti, Mahmud'a ilk sorusu (Türk müzik aletleri konusunda Türkçede en eski kaynak hangisidir?) oldu ve sorular birbirini takibetti. Müzik folklorumuzla ilgili yabancıların yazdıkları eserlerde Türkiye'den gösterdikleri kaynakların başlıcaları Gazimihal'e aittir. Meselâ F. Hoerburger, Regensburg'da basılan (Davul Oyunu) hakkındaki broşüründe Gazimihal'in çeşitli yazılarını kaynak olarak göstermiştir. Rus yazarı Belayef (Halk müzik aletlerini ölçmek için Rehber Moskova 15 Şubat 1931) adlı eserinin ön sözünde şunları yazmıştır: (Bu ön sözü bitirirken bu alandaki çalışmalarına şüphe ve bu şekilde yardım eden Dr. Prof. Hornbostek — Berlin —, Prof. Mahmud Ragıp Bey'e — İstanbul —, teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim).

Belayef gibi daha başka yabancılar da Mahmud'u tanır, onunla mektuplaşırlardı. Bir kongrede Macar Müzikologu Sabolci Bense ile tanıştığım zaman derhal Mahmud'u sormuştu, eserleri hakkında düşüncelerini açıklamıştı. Paris'ten hocası E. Borrel (La Musique des Origines A Nos Jours) adlı esere yazdığı Türk Müziği monografisinin sonunda Türk müzikologları olarak Rauf Yekta, Dr. Suphi, H. S. Arel, Adnan Saygun, Vahit Lutfi Salcı ve Mahmud Ragıp Gazimihal isimlerini saymıştır. Gerçekten Mahmud son zamanın kendisini sırf müzikolojiye vermiş Türk müzikologu idi. Onun yazdıkları yabancı basında da yer alıyordu, meselâ (İkik) adlı kitabı (International Folk Music Journal) de bahis konusu edilmişti.

Mahmut diğer taraftan yabancıların hakkımızdaki yanlış bilgi ve inançlarını fırsat buldukça çürütmeyi de vazife bilmiş, meselâ bu cümleden olarak Saraybosna Folklor Enstitüsü için Fransızca olarak hazırladığı broşür, "Vilno'ean g'bi bi'g'n'ın Türk organografyası" konusundaki yanlışlarını açıklamış ve düzeltmiştir. Bu bilgin bizim Bağlamayı (Enfant = çocuk) kelimesiyle tercüme etmiş ve meselâ (Kemane-i Rumi) yi Yunan müzik aleti olarak kaydetmiştir. Bu, Celâleddin-i Ru-

miyi Yunanlı olarak göstermekten farksızdı. Basılmış eserlerinin başlıcaları: (Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz — 1928). Bu kitap İstanbul Belediye konservatuvarının Müdürü Yusuf Ziya Demircioğlu zamanında, onun başkanlığı altında yaptığı derleme gezileri üzerine kaleme alınmıştır. (Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları, 1929) — Bu kitap kendisinin bizzat katıldığı 1929 yılı Doğu derleme gezisi üzerine yazılmıştır ki Mahmud bu gezide bizde en saf yarım tonsuz pentatonik örneği olan bir ezgiyi notaya almış ve bu kütaba koymuştur. Kitap Erzurum seyahatinin raporu halindedir. — (Türk Halk musikisinin tonal hususiyetleri meselesi, 1936) bu broşür o günlerde Ahmed Adnan Saygun'un çıkardığı (Türk Halk Musikisinde Pentatonizm) adlı broşür üzerine yayımlanmıştır. (Bela Bartok ve Eseri 1936) — bu ufak broşür de Belâ Bartok'un 1936 da Ankara Halkevinde 3 konferans vermek üzere Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ankara'ya davet edilmesi münasebetiyle kaleme alınmıştır. 1937 de yayınlanan Ferruh Arsunar'ın (Anadolu Pentatonik melodileri hakkında bir kaç not) adlı broşürüne yazdığı ve bu broşürün üçte birini tutan ön söz de bir inceleme eseri gibi anılmaya değer. (Balkanlarda Musiki Hareketleri, 1937). (Türkiye — Avrupa Musiki Münasebetleri, 1939). Hüfisi Karsel'e beraber (Ankara Bölgesi Musiki Folkloru, 1939) — Bu kitapta Klasik Türk musikisi perdeleriyle, çeşitli bağlama saplarındaki perdelerin Savart ölçüleri verilmiştir, ölçüler E. Borrel'e yapılmıştır. (Bursa'da Musiki, 1942), Konya'da Musiki, 1948), Türk Askerî Mizikalar tarihi: 1955), (55 Opera, 1958). (Asya ve Anadolu Kaynaklarında İkik, 1958), (Musiki Sözlüğü, 1961), ayrıca bir müzik tarihi, yerli ve yabancı dillerde başka yazılar ve broşürler. (Türk Halk musikilerinin Menşei ve hususiyetleri ve Türk Halk oyunları) T, T, T, Cemiyetinin (Türk Tarihinin Ana Hatları) için hazırlanmıştır. Türk Tarih Araştırma Kurumunda Türk pentatonizmi konusunda Rauf Yekta ve Ali Rifat beylerle aralarında büyük münakaşalar geçmiştir. Türk Tarih Kurumunun 10/5/1933 tarih ve 87 sayılı toplantı zaptında reis'in şu sözleri ve kararı yazılıdır: (O halde Rauf Yekta beyin tenkidinin ve Ragıp beyin buna yazacağı cevabın tab'edilerek dağıtılması ve ondan sonra münakaşası

teklifi vardır, kabul edenler ellerini kaldırsın) bu teklif kabul edilmiştir. Mahmud buna (Tenkidi Tenkid) başlıklı uzun yazısıyla cevap vermiştir. Macar Müzikologu Szabolcsi çıkardığı özel bir risalede Gazimihal'in kitapları ve pentatonik mevzularını bahis konusu etmiş tir.

(Descriptions d'Orgues per des auteurs turcs et persans) başlıklı etüdü, Paris Revue de Musicologie dergisinin 1929, 30, 32, 36 yıllı sayılarında tefrika edilmiştir (La Musique Eupéenne en Turquie) adlı etüdü 1927 de Le Monde Musical dergisinde tefrika edilmiş, iki kısmı Moskova Müzik dergilerinden birinde Rusçaya çevrilerek yayınlanmıştır. Mahmud 1927 denberi Fransız Müzikoloji derneğinin, son yıllarda da I.M.F.C.'ün muhabir azası olmuştur. Macarca (Zenei Lexikon) müzik kamusunda Türk muzigine ait bazı yazıları Dr. Konos'un tercümesiyle negredilen bazı yazıları da eski Türk tebeası Papazoglu'nun Yunanca tercümesiyle Atine gazete ve dergilerinde yayınlanmıştır. Fransızca olarak kaleme aldığı (Aperçus préliminaires sur L'Origines Asiati ques de quelques instruments de musique turcs) broşürü Fransızca ve Boşnakça olarak Saraybosna folklor enstitüsü yayınları arasında basılmıştır. Mahmud'un belli başlı eserleri yabancı basında da yankılar yapmıştır, meselâ (İkik) İngiltere International Folk Music Journal dergisinde bahis konusu edilmiştir.

İlk sayısı 1935 Eylülde çıkmış. Nureddin Şazi'nin yayın müdürlüğünü yaptığı aylık (Müzik ve Sanat Hareketleri) adlı derginin Mahmud mühveri idi, bu sanat dergisi adeta Anadolu ve Orta Asya Türk müzikleri dergisi haline almıştır. (Türkiye Harici Türklerde Musiki) başlığı altında ve diğer başlıklarda çok değerli Türkçü yazılar çıkmıştır. Mahmud çok Türkçü ve Türkçeci bir insandı. Bir tarifte İstanbul'da bir de Opera kurumu kurduğunu hatırlatalım. Bir zamanlar İstanbul liselerinde, Sonra Ankara Musiki Muallim mektebinde, daha sonra da uzun yıllar konservatuvarda hocalık yapmış olduğunu da unutmayalım. Mesleğe bu kadar hizmet etmiş bir insan olan Mahmud'da haklı olarak vazifesini başarı ile yapmış insanların rahat ve huzuru hiss olunurdu. Ölümden korkmazdı. Uhdesine verilmiş mevlâket ve ilim görevlerini, hayat ve meslek vazifelerini başarıyla yapmış, derlenmiş toplanmış, bu suretle mukadder akibete tevekkülle

Büyük Acı :

YEĞANE MÜZIKOLOĞUMUZU KAYBETTİK

Yazan: Prof. Dr. Bülent TARCAN

Mahmut Ragıp Gazimihal hocayı toprağa vedik. Bozdoğan kemerindeki mütavazı evinin bir odacığında göçüp giden bu değerli varlık cismi ile birlikte müzikolojinin bizdeki tek otoritesini de götürdü.

Müzik âleminde virtüöz, opera sanatkarı, orkestra şefi ve kompozitör, halk denilen muazzam kitlenin alkış, takdir ve buketlere bezendiği kimselerdir. Muzikolog ise sessiz ve gösterissiz köşesinde for-masyon yönünden çok daha zahmetli ve nankör yollarda ömür tüketmiş bir sanatkar dervişin kemali ile bütün haric gösterişlere sırt dönerek vazar ve çabır. Onun emekleri pratik anlamda kendine değil bahsettiklerimizin işine yarar, Yâni tam bir fe-ragat mesleğidir.

Profesör M. Ragıp Gazimihal işte bu tip bir insandı. Türk müzik literatürüne üç binden fazla makale, on tanesi hazırlanıp basılmamış yirmi beş cilt kitap hediye et-

ti. Son çıkan musiki lûgatı hakkında da ölümünden pek az önce bir yazım çıkmış ve orada üstadın tükenmeyen çalışma ener-jisinin daha uzun yıllar devamını dilemiş-tim. Ne yazık ki sade benim değil, bütün Türk müzikçilerinin de isteği olan bu di-
lek yerine gelmedi,

M. Ragıp Gazimihal 1900 de İstanbul'da doğmuş olup Dr. Binbaşı Yusuf beyin oğ-ludur 1920 - 26 sene'lerinde Berlin ve Pa-ris'te (E. Rore'n yanında) tahsilini yap-mış ve yurda dönünce Devlet Konservatu-arı öğretmenini olarak 25 sene devam'lı çalış-mıştır. Bugünün bando müzisyenleri dahil büyük bir sanatkar gençlik kitlesi onun ta-lebesidir. Çok mütevazı, açık el'i ve açık kalpli olan hoca durmadan eser yazmış ve bunların bir kısmı da yabancı dergilerde yayınlanmıştır. Yayınlanmayan birkaç eseri de ilgi ve vefa beklemektedir.

intizar eden bir ruh haleti içinde yaşıyordu. Artık ahrete göç edebiliirdi. Uzun bir yolcu-luğa çıkacak kimselerin fazla, lüzumsuz eşya-larını ve işlerini tasfiye ettiği kabilinden o da içinden alacağını almış, artık kendisine lü-zumu kalmamış ve fakat başka konularda belki başkaları da faydalanır ümidiyle birçok kitaplarını yakın arkadaşlarına hediye etmek-ten büyük zevk alırdı.

Bir taraftan da yeni çalışmalara hazır-lanmış bir durumda idi. (İnşallah kalkar kalkmaz tekrar çalışmaya başlayacağı, yeni konu-ların var. kaynakların hazır) derdi, yazık ki bu, gerçekleşemedi ve biz kim bilir ne değer-li yeni eserlerden mahrum kaldık. (Kopuz) hakkındaki kitabını baskıya verilecek şekilde hazır bir durumda eski ve değerli arkadaşı Adnan Savgun'a teslim etmiş olduğunu söy-lemiş ve Kopuz'u mutlaka ve çok dikkatle o-kunmasını tenbih etmişti. Bu eserlerin de biran evvel basılmasını candan temenni ederiz.

Önce'leri ufak çalışma odasında oturur, götüldük, bu odanın her tarafı kitap dolu idi. sonraları evin büyüğe misafir odasına geçti. bu odada bir de divan vardı, arasıra o d'vana uzanır, dinlenirdi, gâh kalkar, gâh vatarı. Gün geldi bu divanda yattı kaldı ve artık oradan kalkamadı. En son onu ölümün-

den bir gün evvel, ziyaret günüm olan Salı günü öğleye doğru ziyaret ettim, aynı divan-da arkası üstü, boylu boyunca uzanmış, büyük gözleri tamamen fersizleşmiş, göz kapakları gayet ağır inip kalkıyordu. Çok bitkindi, ko-maya girmek üzereydi, korktum, korkunç sonuç yaklaşıyordu, kucagında zarfı açılma-mış bir mektup duruyordu, onu açtım yüksek sesle kendisine okudum, mektup Ankara'dan bir dostundan geliyordu, beni anlayıp anla-madığını, sesimi duyup duymadığını bilmi-yorum. (Haydi artık uyu, rahat et, ben gene gelirim) diye kalktım, onu öptüm ve ayrıl-dım. O günün ferdası, Çarşamba sabahı saat yedi sularında (13/XII/1961) sessiz sedasız, adeta derin bir uyku içindeymiş gibi ıztırap-sız bir şekilde gözlerini hayata yummuş, Allah gani gani rahmet eylesin.

Ankara Devlet Konservatuarı bir mü-dür yardımcısı ve iki öğrenci temsilcisini bir çelenkle cenaze törenine gönderdi. İstanbul Be-lediye Konservatuarı da gene bir müdür yar-dımcısı ve bir ksm öğrencisi ve bir çelenkle törene katıldı.

Mahmut, Koca Türk Mahmut, Koca Türk Müzik Bilgini, memleket ve ilim vazifelerini tam bir başarıyla ifa etmiş insanların huzuru içinde ebediyen rahat uyu, sana ne mutlu.

Saz ve Ses Dünyamızdan Çizgiler:

MAHMUT RAGIP GAZİMİHAL

Yazan: Mesut CEMİL

Mesut Cemil'in bu konuşması İstanbul radyosunda 20 ocak 1962 günü yayımlanmıştır.

Mahmut Ragıp 1904 de babası Dr. Yusuf Gazimihal, 1929 da ablası Mediha, eniştesi Şekip Ragıp ve ablası Mediha ile evlerinin bahçesinde Tunç, amca çocukları Nurettin Şazi ve Hatemi Küsemihal'le

Muhterem dinleyiciler,

"Saz ve ses dünyamızdan çehreler,, adını taşıyan bu sohbet saatimizin yüzü bir akşam yine taze bir hüznle gölgeleniyor. Geçen hafta bugün, ses dünyamızın bir aziz çehresi daha ahiretekilerin safına göçüver-di. Adı: Mahmut Ragıp Gazimihal.

Bu merhum, işte 61 yaşına kadar da-yanmış olduğu halde hiç bir zaman, herhan-gi bir sahnede görünmemiş, eşsiz yıldız, bü-yük sanatkar filân diye adı çıkmamış oldu-ğundan dolayı, geniş kalabalık, hele genç kuşak tarafından tabındığı pek şüpheli bir musiki bilginidir. Onu yalnız musiki ile uğ-raşanların bir kısmı, yazarlarımız, musiki-den başka sanat kollarına mensup olanla-rımız ve genel olarak Türk kültür ve fikir alanındaki seçkin insanlarımız ve bazı ba-tılı meslek adamları, tarihçiler, folklorcular tanırlar.

Nurullah Taşkıran gibi, Türk opera sah-nesinin bir numaralı öncüsü ve bütün bir neslin hocasını bile bugünkü gençler bilmi-

yorlar. Nurullah'ın ölüm yıldönümü dola-yısıyla yaptığım bir sohbetten sonra, o gençlerden yalnız bir kişi, bir genç kız, o da: tesadüfen ve manasını tam anlamadan dinlediği konuşmanın sonundaki sesi me-rağ etmiş, bana: "kimdi o güzel ses?,, diye sormuştu da. Hiç dinlemeyen, hiç sorma-yanlara göre, bu genç Konservatuar öğren-cisini tebrik etmek icabetmişti. Şu dakikada korkuyorum ki, Mahmut Ragıp'tan söz a-çarken, yine yarın bir kişi yolunu çevirip so-rar: "Kimdi kuzum, o akşam uzun uzun bahsettiğin Mihal?.."

Bir musiki yazarı, bir bilgin, bir tarihçi, bir folklorcu, bir müzikolog, bir öğretmen. Bunların hepsi bir meslek adamının arka-sından söylenecek tabii şeyler. Mahmut Ra-gıp bunların hepsi ama onu ve onun gibi-leri bir çırpıda anlatmak için Ahmet Kudsi Tecer'in bir cümlesi yeter. Kudsi Tecer, o sözü geçen perşembe günü Eyüb'ün bir te-pesindeki mezarlıkta kulağıma söyledi: "Yalnız bir kitabının adı, otuz seneden faz-

la bir zaman evvel yazılmış bir kitap," dedi, "Adı Anadolu Halk Türküleri ve Musiki istikbalimiz." O zamanki şartlara göre yalnız bu isim bile ne kadar mühtemeldir! Arife tarif gerekmez. Biz Mahmut Ragıp'ın kim olduğunu kendisinden öğrenebileceğiz. Rahmetli ölümünden bir kaç ay evvel, el yazısıyla bir vesika bırakmış: "Bir gün lâzım olacak. Gelenlerden birisine verirsin., de - miş evlat edindiği genç kıza. Yeğeni Nurettin Şazi Kösemihaloglu bu belgeyi, Mahmud'un ölümünden sonra ondan alan dosttur ve Eyüpte Nizamettin Nazif, Kudsi Tecer, Haşim Bedi Yönetken, Orhan Borar, Fikri Çiçekoglu ve Bülend Tarcana beraber topladığımız, tabutu beklediğimiz bir köşede bize okudu. Nurettin Şazinın müsaadesiyle, buraya aynen aktarıyorum :

BİR KAYIP

Mahmut Ragıp Gazimihal, beş yaşından itibaren babası, musiki meraklısı doktor Yusuf Ragıp Gazimihal'den nota ve kemanla başlamış, ömrünün sonuna kadar bu sanatın emrinde kalmıştır. Kader halinde. İdadî tahsiline ve Fransızca öğrenmişliğine ilâveten musiki bilgisini ilerletmek üzere yine babası hesabına Avrupada yıllarca çalışmıştır. Önce Berlinde, sonra Paris'te (1921 - 1929) Birinci Dünya Harbinden sonra Konservatuar tahsili görerek yurda dönüp öğretmenliğe başlamıştır. Tam otuz beş yıl hocalıkta kaldı. Ankaradaki sanatçıların nesli tamamıyla onun öğrencileridir. Subay genç Türk mızıkacıları ve müzik öğretmenlerinden çoğunluk onun da kürsüsünden geçmişlerdir. Kendi isteğiyle 1961 de emekliye ayrılmıştı. Sıhhi durumu sebebiyle 1935 den itibaren keman virtüözü - lüğundan uzak düşerek kendisini büsbütün müzikolojiye vermişti. Musiki ilminin on beş yaşından itibaren meraklı bir araştırmacı kaldı. Yazıcılık hayatının ilk makalesi 1921 yılında çıkmıştır. Öğretmenliğinin tam otuz yılı Ankaranın Cebeci Musiki Eğitim köşesinde geçmiştir. Profesör Mahmut Ragıp Gazimihal 24 meslek kitabı kaleme almış olup bunlardan on beşincisi Musiki / Söz - lüğü adıyla ve mesleğinin ilk terminoloji lûgati olarak Maarif Basımevince çıkarıldı. Kalanları da basılacaktır. Mesleki makalelerinin sayısı üç binden fazladır. Pro -

fesör Mahmut Ragıp Gazimihal, batı basınında da neşriyat yaptı. Muhtelif dillerden meslek ansiklopedilerinde hayatı yazılmıştır. Orkestra ve oda müziği kemancı olarak gençliğinde iş görmüştür. Musiki tarihinde uzman ve hoca idi.

Ufukl sanat dünyamız için zayıttandır. 'Organografia ve mesleki etimolojiye ait yayınları daima muteber kalacaktır. Mahmut Ragıp Gazimihal 1900 yılında İstanbul'da doğmuş olup anası babası Samakoflu Mihal oğullarındandı. Yani onların ataları da Anadolu'du. Dedesi Gazi Köse, mihal beyin Dobruca tatarlarından ve Nogay Hanın başlıca beylerinden olduğu, o sıfatla ilk padişah Osman Gaziye karşı Bizans'a, güya hristiyan edilmiş. Esir Tatar ordusu başında gönderilip Mihalgazi mahiyesinden Söğüt'teki Osman beye adamlarıyla iltihak ettiğini Mahmut Ragıp tebliğ etmişti. Evkaf mecmuasında yazmış ve Bizansın saray kronikörü, G. Pakymeresi şahit kaynak göstermiştir. Bu konu tarihçilerimizin meçhulüdür. Maalesef!!

Ailesi adına

Mahmut Ragıp, benim bildiğim kadarı, ölmekten hiç değilse, herkesten fazla bahsetmediği, tam aksine istikbaline ait yazı, çalışma, inceleme projeleri hazırladığına göre, ölümünden sonra yayınlanmaya hazır böyle biyografik bir notu neden yazıp da bırakmış? Demek ki, bir taraftan tabii yaşama içgüdüünün yanında, ölümün uzak olmadığını da sezmiş, hatta anlamış, hatta kabul etmiş. Çünkü bu el yazısında ince nükteler, şakacıklar, tebessümler bile var. Fransızca öğrenmişliği, keman virtüözlüğü gibi. Herhalde ümitsizlik ve korku yok. Görülüyor ki musiki muharriri olarak çoğunluğun tanımadığı Mahmut Ragıp, başka bir bakımdan, önsezi ile bir medyum gibi, dikkati çeker olmaktadır. Fikri Çiçekoglu'nun anlattığı bir olay da müzikolog Mahmut Ragıp'ın yanında ruhlarla temas edebilen bir Mahmut Ragıp'ın varlığını zannettiriyor. Fikri Çiçekoglu'nun anlattığı şudur: Mahmut Ragıp bir gece rüyasından atası Gazimihal'i görmüş. Ama yakından, âyan beyan, kaşına gözüne, rengine, bütün çizgilerine varıncaya kadar bir görüş. Uyandığı zaman da, birçok rüyalarda olduğu gibi, o hayali unutmamış, aksine daha net, daha

gerçek gibi hatırlamakta devam etmiş. Bunun üzerine Ankara Devlet Konservatuarındaki öğrencilerinden, aynı zamanda ressam olan Şamil Agun'a rüyadaki adamı tarif etmiş. Şamil Agun da onun yardımıyla ve devamlı tarif ve ikazlarıyla Gazimihal'in bir portresini yapmış. O portre şimdi rahmetlinin evinde ve ailesindedir.

Mahmut Ragıp'ın 24 cilt kitabı ve binlerce makalesi üzerine umarım ki yetkili arkadaşlarımızın yazırları çıkacak ve bundan sonraki muzikoloji çalışmalarımızda eserlerinin değeri daima belirecektir. Bu itibarla bu akşamki sohbet çerçevesi içinde biraz bu kırkbeş yıllık dostuma dair hatıralar vermeğe çalışacağım.

Birinci Dünya Harbinin içinden beri tanırım onu. Tanışmamızı o sağlamıştı. Fahri Kopuz'un Veznecilerdeki müzik mağazasında oturuyordum. Kolunda keman kutusu siyah Lavalier kravatlı, kelebek gözlüklü, tıknazca bir delikanlı girdi. Yüzünde kendiliğinden bir hafif, devamlı gülümseyiş var gibi idi. Nazik, terbiyeli, yumuşak bir sesle keman için lüzumlu tellerden birisini istedi. Alışveriş bittiği zaman oradan ayrılmak istemiyormuş gibi bir halini sezdim. Fahri Kopuz:

"— Pederiniz doktor bey nasıllar? " diye sordu. O, teşekkür etti, münasip bir cevap verdi. Ama yüzüne kaçamak bakıyor, bir şey söylemeğe hazırlanıyor gibi duruyordu. O zaman Fahri Kopuz bizi tanıştırdı. Birdenbire Mahmut Ragıp'ın ne demek istediğini anladım. Meğer benim de istediğim o imiş: sadece birbirimizi tanımak. Övlece oracıkta, sanki uzun yıllardanberi arkadaşımız da bir zaman fasılasından sonra birbirimizi tekrar bulmuşuz gibi, anlaşıverdik; dükkandan beraber çıktık, Şehzadebaşında kolkola yürüdük, Saracahane kösesindeki Sokrat eczhanesinin kapısından girdik. Babası doktor Yusuf Ragıp bey orada oturuyordu. O vakitler her eczahane, semtin doktorlarından birisi bulunur, otururdu. Hastalar eczahaneye gelir, doktoru da kolayca bulmuş olurdu. Doktor Yusuf Ragıp beyin makarırı da o eczahane idi. O zaman (Eczahane Sokrat) denirdi.

Elini öptük, oturduk. Şimdiki birçokları gibi doktor Yusuf Ragıp bey de musikiden anlıyordu, bu sanatı seviyordu.

Mahmut Ragıp 1936 da

Oğluyla arkadaşlığımıza pek memnun o'du: "Sen de benim oğlumsun!," diye iltifat etti ve ikimize de mutlaka Avrupaya gitmemiz, musiki tahsilini orada yapmamız öğütünü verdi: "Ben Mahmudu göndereceğim. Sen de bir çare bulmalısın, buluruz inşallah." dedi. Mahmut Ragıp o sıralarda Şehzadebaşındaki eski tiyatrolardan birisinde oynanan (İstanbul Efendisi) operetinin karma orkestrasında ve mızıkalı İsmail Hakkı beyin idaresinde keman çalmakta idi. Birkaç sene sonra babasının tavsiye ve işareti uyararak, o Şehzadebaşından, ben Aksaraydan ayrıldık ve Berlin şehrinde bu'uştuk. Mahmut Ragıp benden bir sene evvel gitmişti. Babasından adresini aldım, onu orada buldum.

Yığın yığın kitap dolu odasında bir zaman oturduk. Sonra bizden çok evvel Berlinde çalışmakta olan rahmetli viyoloni - st Ali Sezin'i görmeğe gittik. Ali Sezin bir taraftan profesör Flesch'den ders alıyor, bir taraftan hayatını kazanmak için, geceleri bir lokalde keman çalıyordu.

Üçlü gruba viyoloni - st İzzet Nez'hi Albayrak da katıldı. Mahmut Ragıp (Stern) Konservatuarına devam ediyor ve müdür (Alexander von Fieitz)den de ayrıca nazariyat, armoni ve orkestra sefligi dersleri alıyordu. Kemani ikinci planda bırakmış gibi bir hali vardı. Kendisi, hal tercümesinde kemandan 1935 de sıhhi sebeplerle ay -

rıldığını söylüyorsa da, bu ayrılış benim bildiğime göre, daha belki on sene evvel - dir. Sanıyorum ki bu bırakışta sıhhi se - beplerden ziyade bir musiki âletini gereği gibi çalmak, onunla uğraşmak için lüzumlu enerji, pratik beceriklilik yerine, daha zi - yade sükûnet içinde kafası'le çalışmak, oku - mak, yazmak ve sanatı tahlilci ve pasif bir p'andan tatmayı istemek gibi ruh halle - rinin rolü olmuştur. Keman virtüözüğü belki bir güzel rüyası idi; fakat onun ye - rine musiki yazarlığı gerçeğini koydu. Ni - tekim daha o zamanlarda henüz bir öğ - renci iken bile dikkati çeken müzikoloji eti'd'lerine girişmiş, bu yüzden o devrin müzikoloji alanında meşhur adamları olan Johannes Wolf, Kurt Sachs von Hornbostel, Robert Lachmann gibi şahsiyetleri tanı - mış, onların ilgilerini çekmişti. Beni de bu adamlara tanıttı. Türk musikisi ve Türk folkloru hakkında bunların hepsi pek zi - yade alâkalı idiler. Öv'e ki Mahmut Ragı - bın bu delâleti sayesinde asıl çalışmamın dışında o adamlardan birçok yeni şey'ler öğrendim ve Berlin Üniversitesinin fonog - raf arşivinde asistanlık vazifesi bile aldım. Mahmut Ragıp, hem dost, hem meslek a - damı ilgisile bütün bu temasların sonu - cu olan gelişmeleri benim hesabıma son derece memnurlukla takip ediyordu. Kendi yazdığı hal tercümesindeki (fransızca bil - mişliği) dediği Francofil tahsil yapısı do - layısıyla Almandan ziyade Fransız çevre - sini tercih ettiğini fakat pahalılığı yüzün - den Parise gidemediğini, üzülerek söylü - yordu. Daha sonra buna muvaffak oldu ve Pariste Scala Cantorum'da ve ayrıca pro - fesör Eugène Borrel'in yanında çok verimli şekilde çalıştı. Asıl kuvvetli müzikoloğ şah - siyeti de bundan sonra teşekkül etmiştir. Merhum Mahmut Ragıp Gazimihal, musiki hayatımızda Rauf Yekta bev neslinden son - ra vefatı ve konuyu bütün derinliği ile meslek haline getirmiş, ilk müzik bilgin'i, müzikolog insanımızdır. Fakat birçok mü - zikoloğ tiplerde olduğu gibi sanatın ken - disine hic bir zaman uzak kalmamış, belki gençlik hıv'ralarındaki romantik ruhunun bütün temizliği ve titrevişlerle, saf ve afif sanatkar duyuşlarını ölünceye kadar kal - binin en kutsal kösesinde saklamıştır.

Ona bütün dostlarının ve billerce öğ -

VASIYETNAME

Sekte gibi tabii ecelle veya bir ka - za neticesi ölümüm, yahut ağır hastalı - ğım vukukunda İstanbul'daki evime nak - ledilmemi isterim. Eyüp'teki ailem mak - beresinde yatmak isterim, Nakil masra - fım için birkaç yüz lira bu mavi cüzdan - dadır. Mutemet bir insanla naklimi, ka - lan paramın aynen vereseme teslimini rica ederim.

Adnan Saygun'a verdiğim ve bası - lacak olan (Türk Tepgi Çalgıları) ve (Türk Ötgu Çalgıları) başlıklı iki ki - tábımın, takdiri kadirsınaslığa muhavvel, telif bedellerinin vereseme teslimini rica ederim.

(Yurt Oyunları Kataloğu) adlı ve u - zun emek veremi kitabım için Otuz bin - ıra telif hakkı istiyorum. Bu paramın da vereseme teslimi rica ederim, Her hal - de üç kitabın da neşri Milli kültürümüz için faydalı olacaktır. (Yurt Oyunları Kataloğu) kitabım Konservatuvardaki o - qamde beyaz kutu içindedir.

Emeklilik ikramiyatının vereseme tes - viyesini rica ederim.

Konservatuvardaki şahsi oda eşya - mın kitaplar kısmı, okulun kitaplığına armağanımdır. Kalan eşyanın evime gön - derilmesini rica ederim, ki bunlar ara - sında aile fotoğrafları da vardır.

İstanbul evimdeki kitaplarım da ar - mağanım olarak Konservatuarımızın ki - taplığına oradan gönderilecektir, bu ci - het hep bilinen eski vasiyetimdir. Bir kaç yüz kitabı oraya evvelce hediye et - miştim.

Nakit imkân'larım sanıldığından az - dır: Servet için değil, hizmet aşkıyla ça - lıştım. Para tutarlarımın vereseme bek - letmeden verilmesini istirham ederim, Çünkü bir istimlak yüzünden darlığa düşmüştük. Yardımının eksilmesi güç - lüğünü, son paramla kıt kanaat ancak karşılayabilirler. Okuluma ve talebeme müteşekkirim, Ankara 5/XII/1960

Devlet Konservatuarı
Prof. Mahmut R. Gazimihal

renoisinin yürekten duygularına tercüman olduğumu bilerek Tanrıdan rahmet ve gufran diler, elemle huzurumuzdan çekili - rim, sayın müziksever dinleyicilerim,

Yazan: Doç. Nurettin Ş. KÖSEMİHAL

Yarım yüz yılı aşan olayların yükü altında ezilen bu günkü yorgun hafızamdan gerilere git - tikçe olaylar duruşmakta; canlılıktan hiç bir şey kay - betmeyen, en ince teterruatın - dan bile hiç bir şey kaçır - mayan taptaze çocukluk ha - fızasının sadıklıkla sakladığı anılar daha dün olmuş gibi bi - rer birer gözümün önünde be - rmette.

Çocukluk anılarına öylesine kaplıyordum ki, o bozulmamış masum, duru, tertemiz çocuk ruhu birdenbire gönlümü sa - riveriyor. Artık dünyayı, ye - niden çocukluğun o duygu he - yecan dolu aklıyla görebiliyo - rum. Ah n'olur bunları anlata - bilsem, kelime kalıplarına dö - kebilsem. Nafile, olmuyor bir türü, katlaşıveriyorlar he - men.

İşte Mahmut ağabeyimi böy - le hayalle gerçeği birbirine ka - rıştırdığım, dünyayı akıllı duy - guya değil, duygulu akılla gö - rebildiğim, muhayyelenin altın devrin yaşadığı çocukluğu - mun o mutlu günlerinden beri tanırım.

Çocukluğumun dünyayı ma - sallastığı o çağ'arda Mah - mut ağabeyime hayranlıkla ba - kardım. Yalnız kemanıyla de - ğil, her şeyle büyülemişti be - ni, o zamanlar.

Musiki sevgisi ondan geç - mişti bana. Onbir yaşlarında kemana onunla başlamıştım. Biraz sonra O Almanyaya git - ti. Ben de hırsıyla bağlandığım kemana bir yıl kadar Zeki (Ün) beyle, sonra da onbeş yıl kadar Karl Bergerle de - vam ettim.

★

Mahmut Ragıp Gazimihal'in gönlünün derinliklerinde hep

kemancılık yatmıştı. En bü - yük ülküsü iyi bir kemancı ol - maktı. Çocukluğunda, delikan - lılığında çok emek verdiği, bü - tün sonat ve konçertoları zevk - le ve rahatlıkla çalarak çok - leri bir dereceye ulaştığı hal - de, ne yazık ki otuzundan son - ra bu sazi bir daha eline al - mamak üzere bıraktı.

Beş altı yaşlarında doğu mu - sikisi yolunda başlamış kema - na, büyük istidat göstermiş, yedi sekiz yaşlarında alatur - kada bir harika çocuk olarak (tabir caizse), fasıllara katıl - mış. Ama günün birinde (11 yaşlarında) nasılsa batının çok sesli musikisini duyunca, cezbeye tutulmuş. O gün bugün bir daha alaturkayı ne saziyle çalmış ne de ağzına almış. En sıkıntılı günlerinde bile bu yol - la sağlanacak refah tekliflerini tereddütsüz kesip atmıştır. Ar - tık sadece batı musikisine ver -

mişti kendini. Ölünceye kadar da bu inancından şaşmadı,

★

Bu yazımda Mahmut Ragıp' - ın ne kemancılığından; ne dün - yaca tanınmış musiki yazarlığı yönünden; ne "Türk Halk Mu - sikilerinin Tonal hususiyetleri" (1936), "Türkiye Avrupa Mu - sikisi Münasebetleri" (1939), "Asya ve Anadolu Kaynak - larında İklig" (1958) gibi çe - şitil çok dikkate değer incele - me'lerinden; ne "Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları" (1929), "Ankara Bölgesi Halk Ezgi çalğı ve ayak oyunları hakkın - da notlar (1939) gibi Folklorla ilgili araştırmalarından; ne "Musiki Tarihi", "Bursada Mu - sikisi" (1943), "Türk Askerî Muzikaları Tarihi" (1955) gibi musiki tarihîyle ilgili eserlerin - den; ne "55 Opera" (1957), "Musiki Sözlüğü" (1961) gibi el kitaplarından; ne de kırk

Gazimihal, kendisini ölüm gününe kadar terk etmiyen yakın arkadaşı Çiçekoğlu ile

yıldanberi çeşitli dergilerde, gazetelerde çıkan yüzlerce bilim sel yazılarından makalelerin - den söz açacak değilim. Sadece özel hayatından bazı anılarını anlatacağım size.

*

Mahmut Rakıp babacan, ca na yakın, öyle olur olmaz şeylere aldırmanın, her şeyi hoş gören bir insandır ama hiç bel - li olmaz, bakarsınız bazan olmu yacak en ufak bir şey e alınır. Çatış da çok ömür dür,, Öyle yüzüne çıkışmaz in sanın, sonradan yazıyla çatar.

Bir gün kendisini ziyarete git miştım. Saatlerce gültüştük ko nuştuk, aramızda hiç bir şey geçmedi, güzel güzel ayrıldık. Ertesi günü bir mektup aldım, zehir zemberek, Bir sözüme a - lınmış, veriyiyor, demediğini bı tıkmıyor. Zavallı Mahmut - cuk böyle yazıyla kavgaya bayılırdı. İçini, düşünce taşına lyice boşaltacak bundan daha yı bir çare de yoktur sanı - rım.

Bir gün de, Bakırköyündeki gıftılığımı evlerinde misafir - ken, Mahmutla babasının böy le bir mektup düellosuyla kar şılaştım. Mahmutla babası - nın (Dr. Yusuf Ragıp) odaları üst katta yanyana, ara duvar da bir kapı var, ama hep kilit li. Onların kapıları aynı sofa - ya bakıyor, gündüzleri hep a - çık, Bir gün sofadan baktım Mahmut harıl harıl bir şeyler yazıyor amcam da öbür odada telaşlı telaşlı dolanıp duruyor. Tam g - regeğim sırada, kulagi - ma bir hışırtı gelir gibi oldu. Bir de ne göreyim bir zarf kay makta döşemelerde, ara kapı - nın altından sürülmüş. Amcam telaşla zarfı yırttı, okudu, he - men masa başına oturdu, yaz - mağa koyuldu. Durumu kavra - mıştım, Şimdi telaşlı telaşlı dolanmak sırası Mahmuttaydı O gün ortalık kararırken tek

rar yukarı çıktım. baktım, dü - ello hâlâ devam etmekteydi,

Bir gün de Ankara kahvele - rinin birinde, bir musikici ar - kadaşla eşi, Mahmut ve ben o - turuyorduk, Bir ara Mahmut cebinden bir defter çıkardı, bir şeyler yazmağa koyuldu. Eh olur a! aklına bir şey geldi not ediyor dedim. Biraz sonra bak - tım, yazdığı kâğıdı musikici ar - kadaşın önüne sürüyor. Yazıyı okuyan arkadaş şaşkın şaşkın: "Yahu Mahmut, bu ne demek" derken, O bir şey söylemeden çantasını aldığı gibi fırladı git ti. Ben de şaşırılmıştım, Uzati - lan kâğıda baktım: "Şimdi re fikamız tarafından hakarete uğ radım." diye başlıyordu, Mese le anlaşılıyordu,

Yazımı bitirmeden size bir de Mahmut'un Adnan Saygun - dan dinlediğim bir hikâyesini anlatayım. Bundan 30 - 35 yıl önce olmuş bir olay. O sıralar da Mahmut Ragıp Paristedir. Bir yandan keman derslerine devam ediyor, bir yandan da Adnan Saygunla aynı hocadan galiba Eugene Borell'den Ar - moni dersleri alıyor. Mahmut geceleri, çoğu zaman Adnanın

14.12.1961 de Hürriyet gaze - tesinde çıkan ölüm ilanı.

odasına misafir gelmekte, ma - sasının bir kenarına ilisip ça - lışmaktadır. Gene bir gece Mahmutla Adnan böyle masa başında ertesi günün Armoni ödevlerini hazır.amaktadırlar.

Gece yarısına doğru Adnan dal gın dalgın ödev.yie uğraşırken, Mahmut un var kuvvetiye ma - saya indirdiği yumruğun gü - rütüsüyle yerinden sıçrar. Ba - kar Mahmut hiddetten mosmor kesilmiş avaz avaz bağıyor: "Sen bana baksana. Kendini bir şey mi sanıyorsun sen! Sen bir az piyano çalıyorsan, ben adam akıllı keman çalıyorum. Sen Fransızca biliyorsan, ben de biliyorum, üstelik Alman - cam da var. Sen Armoni bili - yorsan, ben de biliyorum. Ama neymiş efendim, sen kafanda hazırladıktan sonra yazıyor - muşsun, ben silerek düzelterek yazıyormuşum, bunda ne var - mış. Her yığitın bir yoğurt yi yişi vardır. Ben de böyle yazı yorum iste."

Meğer o günü Mahmut Armo ni ödevini yazarak silerek epi yi sıkıntıyla tamamlamış. Baş lamış Adnanı seyre. Beriki ken di âleminde, her şeyden haber siz, gözünü bir yere dikmiş, sa kin sakın duruyor, önündeki kâğıt da bomboş. bir az sonra alıyor kalemi eline, tasarladık - larını bir çırpıda yazıveriyor.

Otuz yaşında kemanını bir daha eline almamak üzere bıraktı. Musiki yazarlığına sa rıldı. Avrupa Musiki dünyası - nın tanıdığı ünlü bir yazar ol du. Ama istediği gibi bir keman ci olamamanın acısını da bir türlü üzerinden atamadı. İç â - lemini boğan bu hafakandan sıyrılmak kendini unutmak, kendinden kurtulmak istiyor - du. İçkiye sarıldı, bu belki onu, kendinden bir az olsun kurtar - dı, ama bizlerden vaktinden önce uzaklaştırdı.

HOCAYA AIT BAZI HÂTİRALAR

Yazan: Rıza YETİŞEN

Merhum Hoca, 1940 da Konya Halk Türkü - leri Derleme gezisinde Silile İbrahim'den bir türkü plâğı alırken arkadaşlarıyla

Mektubunuzu aldım, çok teşekkür ede - rim. Bilhassa merhum hocamıza karşı gös - termiş olduğunuz kadirşinaslık ve fedakâri - ğınızı candan takdir ve tebrik ederim.

Hocanın aramızdan ayrılmasına hepimiz zi yadesile üzüldük. Yegâne tesellimiz geride bı - raktığı kıymetli hatıraları ve eserleri olacak, O, daima kalblerimizde yaşayacaktır.

Hoca ile arkadaşlığımız 1937 yılından baş lar. O'nun sıhhati ve bilhassa yalnız yaşaması (Bekâr oluşu) kendisine candan arkadaşlar bulmasını icap ettiriyordu. Hoca ile herkes ar kadaş olabiliirdi, çünkü o, herkesin huyuna gö re hareket eder, Kimsenin kalbini kırmak is - temez, maddi ve mânevî hiç bir fenalık gel - mesini istemezdi; Yumuşak tabiatlı, uysal, ol - gun bir insandı.

Biz kendisine, sadece hoca derdik, ve bun da da haklıydık. Evet, herkes hoca ünvanını alabilirdi, fakat hoca olamazdı; O hocalık vas fını hakkıyla haizdi. Bilgisi, tecrübesi, öğret - me kabiliyeti ve bilhassa anut bir öğretme hevesi vardı. İsterdi ki, herkes ondan bir şey - ler sorsun öğreñsin, bu O'nun en büyük zev - ki idi.

Hangi taşı kaldırsan altından çıkar, hangi konuyu sorsan, rahatça hal ederdi; ayaklı bir kütüphaneydi O..

Çok okur, yeni şeyler arar, büyük küçük gözetmeksizin bir şeyler sorar, bir çocuk he - vesile öğrenmek isterdi, Her bulduğu yeni bir bilgi O'na bir meş'e verirdi; öğrenmek is - teği O'nun en kuvvetli taraflarından biridir. Folklor konuları onu ziyadesiyle meşgul eder di. Gezilere katılamaması O'nu çok üzüyor - du; Dünyada en fazla arzuladığı şey, Ana - doluyu karşı karşı gezmek, halkı yakından tanımak, çeşitli konuları araştırmaktı.

Gerçi, gezilere çıkamıyordu, fakat benim edindiğim bilgileri O da tamamiyle öğrenmiş bulunuyordu, Biliyordum ki, seyanatten dö - nüncü bana her şeyi sorar; ona göre hazır - lıklı oluyordum.

Türk halk diline bayılırdı, yeni bir keli - me O'nun için büyük bir hazineydi, Onu di - dik didik eder, kökünü, menşini, kullanıldı - ğı mıntıkayı; ve ona benzer başka kelimeler a - raştırır, uzun zaman üzerinde çalışırdı. Gü -

nün birinde büyük bir sözlük meydana geti - receğini söylerdi. Herkesi hayran ederek bü - yük ve çok sayıda eserler yazmak başlıca emeliydi.

Amatörlerin yazacakları yazılara yardım etmek, tashih etmek O'na büyük zevk veri - yordu.

Hocanın bekâr kalışı, çeşitli çalışmaları ve başarısı bakımından çok faydeli olmuştur. Fakat yaşayışı bakımından üzücü oluyordu, dertliydi, evlenememişti, sıhhati düzgün de - ğildi; İhtiyarlığı onu çok düşündürüyordu. Öy le ya Ona kim bakacaktı? Evde bir kadın yok, ablası ayrı kardeşi bir şey yap - mazdı; Evlerindeki evlatlık kız, elbet bir gün gidecekti, Maddi bakımdan tedbir alıyordu, her ay mühim bir miktarı bankaya yatırı - yordu. Tekaütlüğünde alacağı paralarla, evleri - ni yaptırıp rahatça günlerini geçirecekti. Bu yaştan sonra evlenmesi de çok zor idi; yaşlılara itibar etmiyordu, tazeler de ona itibar etmez - lerd, zaten bunu kendisi de bildiği için böyle bir şeye teşebbüs dahi etmiyordu. Yaş elliyi çoktan aşmıştı, herkes gibi o da müşkülpeşent olmuştı, O'nun akrabaları, torun sahibi olmuş - lar, fanî hayattan göçmüşlerdi bile.

Gençliğinde o da sevmişti, hâlâ da o gün - leri kalbinde yaşıtıyordu. Sevgilisi başkasıle

MEVLA RAHMET EYLEYE

Yazan: Şemsi YASTIMAN

Kültür ağacından bir dal kırıldı
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü
Müzik ilmi için hayli yoruldu
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Hatırlardan çıkmaz gönül hoşluğu
Eserleri aydın eder loşluğu
Gerçek varsa, doldurulmaz boşluğu
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Elindeydi ilimlerin egseri (x)
Folklor tezgâhının usta keseri
Yurduna bıraktı bunca eseri
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Felek nice mümkünatı güç eyler
Dünya nice kişileri hiç eyler
Bir gün Şemsi Yastıman da göç eyler
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.
25/1/1962

(x) = Egser, büyük çivi, mih.

evlenmiş, Hocayı dertleriyle başbaşa bırakıp gitmişti; Kalbi kırılmış, fakat sevgisi içinden akıp gitmemişti. Birgün, kalbinde yaşattığı biricik aşkı ona dönmüştü, fakat heyhat! Hocanın arzusu o değil, yıllarca evvel kalbine soktuğu taptaze, tomurcuk gibi bir "Kız" dı.

Yalnızlığı, iç ve dış dertleri, ihtiyarlık düşünceleri, onu hüsrana sürüklemiş, N. Şevket Taşkıran, H. Namık Orkun gibi akranlarının ölümü, çok büyük tesirler yapmıştı. "Sıra bana geldi" diyordu. Ayrıca, yakın arkadaşlarının, senelerce beraber yaşadıkları çatıdan ayrılmalari da, O'nu yıpratırcasına tili zilyordu. Gündüzleri vakit kolay geçiyordu, ya akşamları? O bir türlü geçmiyordu. Her gün bir kaç tek atmak ister istemez âdet olacaktı. Küçük bir şişeyi üç günde içebiliyordu. Bir kaç gün içemezse, midesi katılaşıyor, sıkıntı basıyordu; Mülâyimet için en iyi ilacı o idi. Kendi istihkakından hiç bir kimseye (Kendi tabiriyle) zırnık bile vermezdi. Cimri değildi, isterseniz size bir şişe alırdı, aksı halde ölçülü bozulurdu. Mezesi, eline her geçen yemekti. Antep fıstığına bayılırdı, cebinden hiç ek-

sik olmazdı. Her hafta beraber sinemaya girdik, ikimize de ayrı ayrı fıstık alırdı. Hoca bize, hiç bir zaman keseyi açtırmazdı; hemen her gün kahveleri ondan içerdik; Bundan zevk alıyordu. Kahvelerimizi, Müdürün odacı sı yapardı. Osman efendi, çok güzel kahve pıgırır, bol para alırdı. Bir gün yine kahve içmiş parayı yine Hoca veriyordu "haydi bu gün de senden olsun" demiştim, Osman efendi, gevrek bir kahkaha atarak "Zaten her zaman kim veriyor ki" deyince, bu sefer kahkahayı bastık. Bu konuşma hocanın pek hoşuna gitti; ve senelerde, her kahve içişte devam etti ve her defasında aynı şekilde konuşulur ve hep beraber güler neşelenirdik.

Hoca, gazetelerdeki bulmacaları yapmağı pek sever, bir iki dakikada yapıverirdi. Yöculuk halinde ona, ya küçük bir rakı şşesi veya bol sayıda bulmaca toplar verirdik.

O'nun, gece horlaması da pek meşhurdur. Gezilerimizde gene onun bulunduğu odada yatmak imkânsız gelirdi bize; fakat, Muzaffer Sarısözen hep onunla yatardı ve "ben yatarken davul çalsalar rahatsız olmam" derdi, sonradan öğrendik ki, Sarısözen, hocayı kırmamak için öyle söylemiş ve o gece hiç uyumazmış.

Muzaffer bey Hocanın horlamasını şöyle nakleder: Tek katlı bir otel odasında Hoca ile beraber yatıyoruz, horlama başlıyor, pencerinin dışında yatan bir köpek bavlama başlıyor; ikinci üçüncü bir horlama, köpek te daha kuvvetli havlıyor ve onu duyan Kasabanın diğer köpekleri de havlamakta, derken bekçi düdüklü, havlamalar birbirine karışıyor. Kasabada bir hâdise var! neymiş neymiş Mahmut Ragıp Hoca uyuyormuş.

Gene aynı gezide, mikrofön Hocanın yatığı odada idi, derhal horlamasını pilâğa aldım; Sabahleyin dinleyince gülmekten katılıyordum, pek hoşuna gitmişti, gitmişti amma, akşam yatarken, mikrofona havluyu sarmayı da ihmal etmemişti.

ABONELERİMİZE

Gerek yeni yıla, gerekse geçen yıllara ait abone bedellerini göndermeyen abonelerimizin borçlarını adresimize iletmelelerini önemle rica ederiz. T. F. A.

MAHMUT RAGIP'IN ARKASINDAN

Yazan: Ord. Prof. FINDIKOĞLU Z. Fahri

Bir Atine seyahatinden avdet eder etmez, tâ 1927 den — yani H.B.D. teşkilâtının kurulduğu tarihten — beri tanıdığım Mahmut Ragıp'ın hazin ölümü haberile karışışım. Birkaç gün sonra dostu ve akra - bası Nureddin Şazi Kösemihal'e rastladım, Bana bir otobiyografi gösterdi. Merhum ölümünden bir hafta önce kendi el yazısı ile bu satırları yazmış.. (1)

Otobiyografinin yazılış şekli, kendi ağzından değil. Yazı kendisinin, fakat ifade bir başkasının ağzından. Acaba bununla Mahmut Ragıp, nankör ve kadirbilmez bir çevrede bulunduğunu mu düşündü? Bu yüzden hal tercümesini yazmak himmetinde bulunmayanlara yardım etmek mi istedi? Belki..

Ben Mahmut Ragıp'ı Ankara Musiki Muallim Mektebi kurulurken tanıdım. Aynı senede H. B. D. kurulurken onun bizi cesaretlendirdiğini gördüm. Eğer folklorcu - luk, doğuştan bir kabiliyete muhtaç ise Mahmut Ragıp bu kabiliyetin en bereket - lisine sahip idi. Daha sonra dostum Yusuf Ziya ile işbirliği etmiş, biri halk şiirinin sözünü, öbürü de sazını derin bilgileriyle duyup duyurmağa çalışmıştı.

H. B. D. min, bütün sosyal teşekkülleri silip süpüren bir samyeli ile ortadan kaybolmasından sonra birbirimizi göremez olduk. Uzun seneler geçti. Nihayet İkinci Dünya Harbi sonunda H. B. D. İhsan Hınc'er'in himmeti ile yeniden kurulduktan sonra yapılan bir kongrede onunla tekrar buluştuk. Geçmiş günlerden bahsettik. H.B.D. nin daha aktif bir duruma girmesi için yapılması gereken işler üzerinde uzun uzadıya durduk...

1961 senesinin yaz aylarında birkaç arkadaş ile Atine'ye gitmiştim. Birkaç dostun tavsiyesi ile "Atine Küçük Asya Enstitüsü" nü ziyaret ettim. Bu ziyaret bana Mahmut Ragıp'ı düşündürttü. Hayır! Ben değil, Enstitünün Yunanlı azaları ondan bahsettiler. Bu aza arasında Türk ve Yunan folklorlarının beraberce tetkikini kendisinin ideal sayan pek muhterem madam

Merlier, bana otuz seneden fazla zaman danberi Mahmut Ragıp ile musiki folkloru meseleleri hakkında mektuplaştığını, mektupların bir dosya halinde Enstitü'de saklandığını, fakat şimdiye kadar bir türlü kendisi ile görüşülemediğini, yakında Atine'de veya İstanbul'da müşârek bir (Türkiye - Yunanistan folklor araştırmaları kongresi) hazırlanırsa görüşmek imkânı olduğunu anlattılar.. Ve sevindiler. Bir çay masası etrafında bir kısmı türkçe bilen Enstitü azaları ile uzun uzadıya Mahmut Ragıp beyin ilmi kudretinden, halk musikisi kadar dünya musiki cereyanları etrafındaki bilgisinden bahsedildi. Memlekete dönerken azaların her birinden ayrı ayrı

1958 de Devlet Konservatuarı Bale Kısmı Öğrencileri ile

selâmlar getirdim. Fakat... Evet, fakat İstanbul'da aldığım haber beni canevimden vurdu. Titrek bir kalem ile Atine'ye bu acı haberi bildirmek benim için çok ağır oldu.

Türk folklor dünyası, yarın Mahmut Ragıp'ı bir araştırmacı dehası olarak selâmlayacaktır. Ailesine ve fikir dostlarına baş sağlığı dilerim.

(1) Bu otobiyografi, "İş ve Düşünce", nın 238. sayısında neşredilmiştir.

Mukadder akıbet nihayet ona da yetmişti. Yıllardır masasının başında, kitapları ve yazıları ile başbaşa, sadece kafasını çalıştırarak, vücudunu ataletle terk etmiş ve bu yüzden alabildiğine şişmanlığın sağlığı üzerinde yapabileceği muzur tesirleri de bildiği halde, bu itiyadını bir türlü terk edememişti. Kendince makbûl mazereti ayağının sakat oluşu idi, fakat O, hummalı ve sürekli bir çalışmanın esiri, ilme ve mes'eğe hâdim olmanın fedakâr ve vefakâr bir bekçisi idi, Ağırılığınca eser vermişti,

Onu her gördüğünce, sıhhati ve sağlığı için içimiz titrerdi, Biraz olsun hareket ettirmek için gayret sarfederdik, fakat ne mümkün, Ecel, nihayet onu da en verimli çağında, çalışma masasının başında kitaplarının ve yazılarının üstüne eğilmiş olarak aldı, götürdü, Onu bir vazife kurbanı saymak elbette yerinde olur.

Mahmut Ragıp Gazimihâl, müzikoloji sahasında tek otoritemizdi, Çalışmaları sadece bilzim için değil, yabancı ilim âleminde de büyük değer taşıyordu, Musiki tarihine ait araştırmaları, folklorla olan münasebetlerini kurmakta, ki ince ve derin buluşları, bilhassa, mehzakök ve tesirler aramakta ve mukayeseler yapmaktaki sabırlı, azimli ve ustaca çalışmaları ve hele büyük tevazuu ile tam bir ilim adamı vasfını taşıyan merhumun en büyük üzüntüsü, gezici bir folklor araştırmacısı olamadığı.

BİR KAYIP

Gazetede, Ayla'nın kaybolması günün konusuydu. Ulus'un Yazı İşleri Müdürü Bevhân Cenkçi mürettiphaneye girdi. Elinde, oğün ölen kıymetli Hoca Mahmut Ragıp Gazimihâl'in fotoğrafı ve fotoğrafa ekli bir de haber vardı. Haberin başlığı "Bir kayıp" idi.

Basmürettip Sahap Öğreten, bir fotoğrafa, bir haberin başlığına, sonra bir de fotoğrafa baktı.

— 'Havret, vahu, dedi. Koca adam nasıl kaybolmuş?.

na yanması idi, Görüşmelerimizde ve müteaddit mektuplarında bu noktaya temas etmeği ihmal etmezdi, Rahmetli üstad, 1/VI/938 tarihli bir mektubunda aynen şöyle yazmaktadır: "Kitabınızda Çingenelerden, Başkurtlardan, Tatarlardan ve sairlerden bahsedişinizden anladım ki, siz benim (Mukayeseli Müzikoloji) yollu neşriyatıma gıpta ediyorsunuz, Halbuki, ben de sizin asıl malzeme neşriyatınıza gıpta ediyorum, hem de asıl folklorculuk budur diye, Ben seyahatlara çıkamadığım için dir ki, Mukayeseli müzikolojik faraziyelerle dolu davalar içinde vakit geçiriyorum,"

Merhum Üstadın bu satırları, O asil tevazuunu göstermekle beraber, Muhatabına (Çizmenin koncunu geçmemenin de) pek nazikâne bir ihtar ve öğütüdür, Mahmut Ragıp Üstad, gezici araştırmacılığın bu şekilde hasretini çekmesine rağmen, folklor konusundaki değerli ve vukufu araştırmaları ve toplamaları ile çok gezici folklorcular için çok değerli bir rehber ve mürşit olmuştur,

Bu satırları şahsen hoca ve bir ağabey kaybetmiş olmanın derin elemi ve acısı içinde yazıyorum, Babası Doktor Ragıp bey, babam Doktor Ali Yaver Ataman, aynı sınıfta okudukları ve iki kardeş gibi sevdiklikleri için Mahmut Ragıp bana, daima baba dostu, diye hitabeder ve bir ağabey sevgisi gösterirdi, Babamın, benim küçük yaşta musikiye karşı gösterdiğim alâka ve sevgiden bahseden bir mektubuna Doktor Ragıp bey, verdiği cevapta, aynen "Bizim oğlanı da Fransaya gönderdik, Mahmud'un Avrupada musiki tahsili yapmak hususundaki büyük arzusu buna aml oldu," diye yazmaktadır,

Babalarımızın bu yakın muarefesine rağmen, Mahmut Ragıp'la 1932 de tanışmıştık, Gündüzleri ekseriyetle Cebecideki Aile Bahçesinin bir köşesinde buluşur, bazı geceler onun bekâr odasında demlenir ve sohbet ederdik, Merhum son derece mütevazı, çekingen, etliye sütlüye karışmayan, saf ve iyi yürekli bir insandı, Her şeye kolaylıkla kanar, her söylenene hayretle inanır veya öyle görünürdü, Bu hiç şüphesiz onun, halûk ve müflik mi zâcının bir tezahüründen başka bir şey de değildi,

Merhumun hiç unutamadığım aziz hatıraları arasında, birisini şu anda hazin bir iç acısı ile anıyorum. Ankara'nın bağlamacıların dan Köfteci Cafer adında biri merhumun pek ahbabı idi, O sırada işsiz güçsüz bir adam olan Cafer'i himâye eder, harçlığını da verirdi, Bir akşam Cebecide'ki evinde Caferin bağlamasını dinliyor, bir taraftan da demleniyorduk, Merhumun ağzında kalan bir kaç dişten en öndeki dişi, sallanıp durur, kendisini rahatsız eden bu dişi çektirmeğe bir türlü yanaşmazdı, Kendisine kaç kere şu dişi çektirelim, diye ısrar ettikçe de kandıramamıştık, Merhum, o akşam da dışından şikâyet ediyordu, Caferle ışıretleştik, bu dişi zorla çekmeğe karar verdik, O ellerini tutacak, ben de dişine bir ip bağlayıp çekiverecektim, Bu, üstada karşı büyük bir kabalık da olsa, onu canını yakan bu dertten bu şekilde kurtarmaktan başka çare yoktu, Nitekim, sırasını getirip dediğimizi yaptık ve üstadın ağzında sallanıp duran — kendi tabiriyle — o menhus dişten kendisini kurtardık,

Bir ilim hamulesi ile dolu olan başındaki beyaz saçlarına rağmen, daima bir çocuk safiyeti ile gülümseyen yakışıklı yüzü, şu anda gözümlün önündedir, Muhterem üstadım için ne yazsam, ne söylesem yine azdır, Meslek ve sanat hayatımda, bana daima rehberlik ve mürşitlik etmiş bir büyüklük insan olan Mahmut Ragıp'ın bilhassa bana yazdığı mektupların her biri bir ders mahiyetindedir, Bilhassa araştırmalarımı ve neşriyatımı büyük bir dikkat ve titizlikle takip eder, görüşlerini ve tenkitlerini tam bir samimiyetle aksettirir. teşviklerde ve ırsatlarda bulunurdu, Halk musikimizdeki çok seslilik ve (Dem tutma) hâdi.

sesi hakkında yazdığım bir yazı için, Fransız Musiki bilginlerinden Eugène Borrel'in kendisine yazdığı bir mektuptan bahsederek, "Bugünkü Avrupada dem tutmak hâdisesi, Polifoninin menşei olarak kabul edilmiş bulunduğu dan, onun hakkındaki hâdiselerin en ufak nüktelerini ve hususiyetlerini bile öğrenmeği Avrupalılar çok merak ediyorlar" diye başlayan yazısında, çeşitli halk çalgılarındaki hâdiseleri mukayeseli olarak tetkik etmenin faydaları ve usûllerini de kaydetmek suretiyle çizdiği yol, sonraları yaptığım araştırmalarda kıymetli bir rehber olmuştur,

Eugène Borrel, bana yazdığı bir mektupta, Mahmut Ragıp için pek sıtayışkâr cümleler kullanarak "Üstadımız Mahmut Ragıp asrımızın büyük müzikologlarından biridir", demek suretiyle değerini belirtmektedir, Bu ciheti yabancısı bir otoritenin ağzından da nakletmeği bir vecibe saymak, yerinde olur, sanırım, Zira bu takdir, mütevazı köşesinde, ilim ve sanat dünyasına ve memleket kültürüne, her türlü alâyiştan uzak, sadece hizmet aşkı ile yanan bu değerli insanı, gereği kadar değerlendirmekte, bizlerden ileri bir görüş ve kadirşinaslık örneğidir,

Cenâbı Hak Mahmut Ragıp Gazimihâl'e gani gani rahmet etsin,

YENİ YAYINLAR — Ankara'da
yayınlanmakta olan bu aylık bibliografya dergisi'ne abone olunuz. P, K, 60, Yenimahalle — Ankara.

Yıllık aboneli: 10,
altı aylık aboneli: 5
liradır.

Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Basılmıyan yazılar
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Vakit Basımevi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

Sekreter: BORA HİNÇER

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

TÜRK FOLKLOR DENEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

HOCA VE GAZİMİHÂL DERSHANESİ

Yazan: Veysel ARSEVEN

Dünya bir konak, insan ise, bu konakta bir zaman için konaklıyan yolcudur. Burada konaklıyanlardan bazıları hoş anılar bırakır, herkesin gönlünü sevindirircek hizmetlerde bu lunur ve adları yıllar yılı unutulmaz. Bazıları da, vadeleri gelince hiçbir iz bırakmadan çekilip giderler.

Mahmut Ragıp Gazimihâl, mutlu konaklayıcılardan biri idi; vadesi geldi, konaktan ayrıldı ama, ardında her zaman saygı ile anılacak hizmetler ve anılar bırakarak gitti. Eğer cennet gerçekten varsa, o şimdi cennettedir elbet. Eğer cennet, insanların kalbinde ise, o çoktan oradaki yerini almıştı zaten. Bazı kimseler için ölmek, bir bakıma yeniden var olmak demektir. Mahmut Ragıp Gazimihâl de gerçi öldü; fakat adını, yaptığı hizmetlerle, ölmeler listesine altın harflerle yazdırdıktan sonra,

O, Batılı anlamında bir araştırmacı, bir bilim adamı ve çalışmayı ibadet haline getirmiş ender insanlarımızdan biri idi. Ağzından hiç eksik olmıyan piposu, gülzel yüzü ve bahacan halleriyle herkesin sevgi ve saygısını kazanmıştı. Türkiye'de çıkan sanat, kültür ve meslek dergilerinden pek azı onun değerli yazılarından yoksun kalmıştır. Aydınlanmasında fayda gördüğü konular üzerinde ısrarla durur, yanıldığını anladığı hususları ise peşinen kullanmaktan çekinmezdi. Türk folkloru üzerine yaptığı incelemeler, derlemeler ve hizmetleri, tartışma götürmeyecek kadar büyüktür. Yalnız Türk halk oyunları üzerine hazırladığı kocaman eserinin on beş büyük defter tuttuğunu yakından bilenlerdenim. Adı, dünya sanat ve bilim çevrelerince de saygı ile anılır.

Kendisini 1943 yılından beri tanıdım. Üç yıl da öğretmenliği vardır bize. Daha sonraları ise Ankara'ya her ayağım düştüğünde onu, Konservatuvar'daki gösterişsiz odasında ziyaret eder, bir acı kahvesini içer, uzun uzun sohbet ederdik. Yayımladığı kitaplardan imzalı birer örneği de göndermeği hiç unutmazdı. Gönüllü ister ki, binleri aşan yazıları toplansın, sınıflandırılsın, ya kitap halinde bastırılsın, ya da hiç olmazsa bunların bir bibliyografyası hazırlansın,

Herkese yardım etmeyi seven bir insandı. Beni, önceleri tamamiyle yabancıydım. Türk folkloruna ısındıran, bu yolda derleme ve incelemeler yapmaya teşvik eden, bana ışık tutan, cesaret veren hep o olmuştur. Keza daha 1947 yılında, ilk olarak, okul müziği eğitimin de, halk müziğinin melodik, ritmik ve tonal unsurlarından faydalanmak lâzım geldiği hakkındaki tezimi ortaya attığım zaman da beni ilk destekleyenlerden biri gene o olmuştur. 1960 yılı temmuz ayında, Paris'te toplanmış bulunan Altıncı Uluslararası Antropolojik ve Etnolojik Bilimler kongresine ikimiz de davetliydik. Fakat, katılmak mümkün olmadı.

Şimdi onu, en uygun çağında kaybetmiş bulunuyoruz. Yerini de kolay kolay doldurabilecekimizi sanmıyorum. Dergi ve gazetelerdeki yazıları, bir yana, müzik ve folklor kitaplığımızı kazandırdığı değerli eserler bile onun memlekete yaptığı en güzel hizmetlerinden sayılacak ve aynı konuda kalem oynatmaya kalkışacaklar, onun kitaplarını birer ana kaynak olarak kabul edecek ve bunlara göz atmadan yazılarını hazırlamıyacaktır.

1900 yılında İstanbul'da doğmuş, pek genç yaşındayken müzikolojiye heves etmiş, yazılar yazmıştır. 1920 - 1926 yıllarında Berlin ve Paris'te öğrenimini yapmış, yurda dönmüş de Devlet Konservatuvarı'nda (önceleri Müzik Öğretmen Okulu idi), Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde ve Askeri Müzik Okulu'nda öğretmenlik yapmıştı. Avrupa'ya keman öğrenimi için gitmiş, fakat kader onu müzikolojiye yöneltmişti. Ve kaderin bazan hoş cilveleri de oluyor. İki bini aşan kitaplarını da, yıllarca hizmetinde bulunduğu Devlet Konservatuvarı'na bağışlamıştır. Evlenmemekten doğan içe kapanıklığı bir yana bırakılırsa, kadınlara karşı derin bir saygı, çocuklara karşı ise kalbden gelen bir sevgisi vardı.

Sözümü bitirmeden önce, bir teklifte bulunmak istiyorum. Devlet Konservatuvarı'nın dershanelerinden birine Mahmut Ragıp Gazimihâl adının konulmasıyla, Konservatuvar müdürlüğü pek yerinde bir karırlılık göstermiş olacaktır.

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul

Şubeleri:

İstanbul
Beyoğlu
Galata
Kadıköy
Osmanbey
Hasköy
Beyazıt

İzmir
Ankara
Yenişehir
(Ankara)
Adana
Çapa
Edirne

Samsun
Konya
İskenderun
Mersin
Bursa
Bakırköy

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER
Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul Şubeler: Bankor

(Folklor — 17)

SÖT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK. ZAFİYET
KLOROZ. İSTAHSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

(Folklor — 18)

(Basın: 4353 — 19)